

بەردەوام بوون

استقامەت

نوسینی
هیمن فاروق

منتدی اقرأ الثقافی

www.igra.ahlamontada.com

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

قال تعالى: ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا
تَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا
بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ﴾

(فصلت: ٣٠).

به رده و امبوون
(استقامة)

به رده و امبون (استقامه)

ناماده کردن و نووسینی
هیمن فاروق

چاپی به که م
مه ولتر

۱۴۳۲ک

۲۰۱۱ز

ناسنامه‌ی کتیب

ناوی پهرتوك: بهردموامبوون (استقامه)

بابه‌ت: نایینی

نوسینی: هیمن فاروق

چاپ: چاپی یه‌که‌م (۲۰۱۱)

چاپخانه‌ی: رۆژه‌لات

له به‌ریوه‌به‌رایه‌تی گشتی کتیبخانه گشتییه‌کان ژماره‌ی سپاردنی (۸۷) ی

سانی (۲۰۱۱) ی پیدراوه

پیشہ کی

بسم الله والحمد لله والصلاة والسلام على محمد وعلى آله وصحبه وسلم...
اما بعد...

ئەم بابەتە چەند رێنماییه که بۆ هەموو ئەو موسلمانانەى رێبازى خواو
پێغه مبه ره که یان (ﷺ) هه لێژاردوو له نێوان هەموو ئەو رێبازانەى که له
لایەن خودى مرقفه کانه وه دروست کراون.

موسلمانى خۆشه ويست: ژيانى دونيا ديارى کراو و بریتیه له چەند
کاتیکى زيرين، به لام زۆر به خیرایى به سەر مرقفدا تى دەپه رپیت، بێگومان ئەم
ژيانەش پیکهاتوو له هه ورازو نشیوو خوشى و ناخوشى، مرقفى موسلمانیش
که ئەم دینهى هه لێژاردوو نابیت به و خوشیانەى دیتە رپى پى هه لێخه له تى
ته نها گوێرپایه لى هه واو ئاره زوو هکانى بکات، چونکه سه ره نجام به هویه وه
دوورکه و تنه وهى له دینى لى ده که ویتته وه، له کاتى ناخوشى و ترسدا نابیت
به پاده یه کى زۆر به رامبه ر هه رپه شه کان نه رمى بنوینیت، چونکه ئەمه ش
وازهیتان له دینى لى ده که ویتته وه.

به لکو له هه ردوو بارودۆخه که دا ده بى وه ک چیاى په گ داکوتا و پته و
مامه له یه کى پاستى له گه ل بکات، هه چ شتیک و گۆرپانکاریه ک زیان
به بیروباوه په که ی نه گه ینیت و (ئىستقامه) ی هه بى.

مانای (نیستقامه) :

نیستقامه له زاراوهی زمانه وانیدا به مانای: الاعتدال: يقال قام الشيء واستقامه: اعتدال واستوى، يقال استقامه له الأمر. أي اعتدل^(۱). واته: پابه ندبوون و سه قامگیریه.

به لام نیستقامه له رووی شه رعدا به مانای (الاعتدال والمضي على المنهج دون انحراف)^(۲). واته: نیستقامه: مانای پابه ندبوون و به رده وام بوونه به شیوه یه کی مام ناوه ندی له نیوان (توند پهوی) و (نه رمی نواندن و که م ته رخه می) وه لانه دانه له ریبازی خواو پیغه مبه ره که ی (عالمی).^(۳)

گرنگی (نیستقامه) :

نیستقامه له ئیسلامدا پایه کی به رزی ههیه و زۆر گرنگ و پێویسته بۆ موسلمانان، چونکه یه که م: ریگای به خته وه ری موسلمان له وه دایه که نه و فیتره ته بپاریزی که خوی گه وره له سه ری دروستی کردوه، نه مهش به لانه دان و به رده وامبوون و له سه ر نه م دینه به ده ست دیت. دووه م: له هه موو کاتی که دا دوژمنانی ئایینی ئیسلام له هه ولی به رده وامدان موسلمانان له خوره وشتی به رزو ریگای دینداری و چون بۆ مزگوت دووربخه نه وه لیڤره دا به رده وامبوون (نیستقامه) رۆلی دل ده گێری بۆ دینداری، چون لاشه بی دل ده فه وتیت، دینداریش به بی نیستقامه له ناو ده چی.

(۱) لسان العرب، ۱۱/۳۵۶.

(۲) في ظلال القرآن، ۴/۱۹۳۱.

نُیستقامه له قورنانی پیرۆزدا:

بابهتی نیستقامه گرنگیهکی نۆری پێ دراوه له لایه ن خۆی گه و ره و گرنگیه که شی له وه دایه، کردوویه تیه فه رمان و ئامۆژگاری ئاراسته ی باشت رین دروستکراوی خۆی کردووه که پێغه مبه رانن (علیهم السلام)، سه په رای ئه وه ی خۆای گه و ره محم دی (ﷺ) هه لێژاردووه بۆ پێغه مبه رایه تی ئینجا فه رمانی پێ ده کات که به رده وام بێت له سه ر ئه م پێگایه ی که گرتوویه تیه به ر، وه کو خۆای گه و ره ده فه رموویت: ﴿فَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتُ﴾^(۱).

واته: خۆای گه و ره فه رمان به پێغه مبه ره که ی و موسلمانان ده کات به پاگیراوی و به رده وامی له به ر ئه وه ی گه و ره ترین یارمه تی ده ری سه رکه و تنه به سه ر دوژمنان^(۲).

(عبداللهی کوپی عه باس (خوا لێیان رازی بی) ده رباره ی ئه م ئایه ته ده فه رمووێ گرانترین و به هیژترین ئایه ت که دابه زیبی له سه ر پێغه مبه ر (ﷺ) ئه م ئایه ته بووه^(۳).

هه روه ها هه ردوو پێغه مبه ر موسا و هارون (علیهما السلام) له گه ل ئه و ئازارو ئه شکه نجه و کۆچ کردن و به ره نگاربونه وه یان به رامبه ر فیرعه ون، سه په رای ئه مه ش خۆای گه و ره فه رمانی به رده وامیان پێ ده کات، که له سه ر

(۱) هود: ۱۱۲.

(۲) تفسیر القرآن العظیم، ۴۴۳/۲.

(۳) الجامع لاحکام القرآن، ۷۱/۹.

ئەم پىگايە بەردەوام بن و شوپىن پىگاي ئەو كەسانە نەكەون كە نەزانن و
شارەزايان نىە لەسەر ئەم دىنە پاكە، خواي گەورە دەفەرەمووى ﴿فَاسْتَقِيمَا
وَلَا تَتَّبِعَانَّ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾^(۱).

واتە: دەسا ئۆو ش چەسپاوو بەردەوام بن لەسەر ئايىن و
بانگەوازەكەتان و لەحوكمى خواي گەورە دەرمەچوون، شوپىن ئەو كەسانەى
مەكەون كە زانباريان نىيە لەسەر ئەم دىنە.

خواي گەورە لەشوپىنكى دىكەدا ئامۆزگارى موسلمانان دەكات كە لەسەر
هېچ دىنىك نەمرن تەنھا لەسەر ئىسلامەتى نەبى، وەكو دەفەرەمووى ﴿يَا أَيُّهَا
الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ﴾^(۲).

ماناى (بەئىسلامەتى بمرن) ئەو هەيە كە بەردەوام بن لەسەر ئەم پىگايە تا
وەكو تووشى كۆتايى چاكە دەبن (حسن الخاتمه).

خواي گەورە باسى ئەو كەسانە دەكات كە لە كاتى سەرەمەرگيان
فرىشتەى پەحمەت دىتە لايان و موژدەيان پى دەدەن كە نەترسن و خەم
نەخۆن لەو شتانەى كە لەداها توودا دىتە پىشتان، يان لەو هەيە كە جىيان
هېشتوو لە مال و مندال و هەوالى بەهەشتيان پى دەدەن، ئەم جوړە
كەسانەش دوو سىفەتيان هەيە:

(۱) يونس: ۸۹.

(۲) ال عمران: ۱۰۲.

یه که م: باوہ پ بون به خوی گہ ورہ .

دووہ م: بہ ردہ وام بون لہ سہر پیگای خواو پیغہ مہرہ کہی (علیہ السلام) . وہ کو خوی گہ ورہ دہ فہ رموی ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ﴾^(۱) .

واتہ : تہ وانہ ی کہ وتیان (اللہ) پہ روہ ردگارمانہ (مہ لِسورپنہ ری کاروبارمانہ ، ملکہ چی فہرمانہ کانی بون) . پاشان لہ سہر تہ م بیرباوہ پریان (بہ زانست و بہ کردہ وہ بہ شیوہ یہ کی دلسوزی بؤ خوی گہ ورہ) بہ ردہ وام بون^(۲) .

تہ وا لہ کاتی سہر مہرگیاندا (تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ) فریشتہ ی بہ زہیی بہ کومہ ل دینہ لایان و تہ م موژدانہ یان پی رادہ گہ یہ نن:

۱- (أَلَّا تَخَافُوا) مہ ترسن لہ و شتانہ ی لہ دوا ی مردن دیتہ پیشتان، لہ تہ نہایتان لہ ناو گویو لہ روژی دواپی، نیوہ بہ تہ نیا نین.

۲- (وَلَا تَحْزَنُوا) غہ م مہ خون و دل گران مہ بن لہ وہی کہ لہ دونیادا جیتان ہیشتوہ لہ مال و مندال، نیمہ چاود پریان دہ بین.

۳- (وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ) موژدہ تان لی بیت بہ و بہ ہشتہ ی بہ لیتان پیدرا لہ دونیادا. تہ مہش گہ ورہ ترین مہ والی دل خوش بوونہ لہ م کاتہ ناخوشہ دا.

(۱) فصلت: ۳۰.

(۲) تیسیر الکریم الرحمن ص: ۷۱۴.

نیستقامه له فەرمووده‌کانی پیغمبر (صلی الله علیه و آله) :

هیچ شتیکی گرنگو به سود نه ماوه پیغهمبر^{میلان} (عالمگیر) بۆ ئوممه ته که ی روون نه کربیتته وه (نیستقامه) به کی که له مانه که له چندين فرموده باسی لئوه کردوه:

۱- عن سفیان بن عبد الله (رضی الله عنهما) قال: قلت يا رسول الله قل لي في الاسلام قولاً لا أسأل عنه أحداً غيرك، قال قلْ اَمَنْتُ باللهِ ثُمَّ اسْتَقِمْ ^(۱).
 واته: سوفیان دہلوی: ووتہی پیغمبرہری خوا ^(ﷺ) شتیکی وام پی بلی و فیرم بکہ له ناو ئیسلامدا، کہ هیچی تر له خه لکی دیکه پرسیار نه که م. به مانای (دین زور لق و پڑپی لا بۆته وه، فه رمانه کانی زور بووه) پیغمبره ریش ^(ﷺ) وه لامیکی گرنکی داوه که ناوه رۆک و کۆکراوه ی دینی له خۆوه گرتبوو، فه رموی بلی باوه یم به خوا هیناوه به مانای (دلسۆزیت هه بی و کرده وه به فه رمان و خۆپاراستن له قه ده غه کراوه کان بکه ی) پاشان به رده وام به له سه ر نه م ریگایه .

٢- عن ثوبان (رضى الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: اسْتَقِيمُوا، وَلَكِنْ تَخْصُوا وَاعْلَمُوا أَنَّ خَيْرَ أَعْمَالِكُمُ الصَّلَاةُ، وَلَا يُحَافِظُ عَلَى الْوُضُوءِ إِلَّا مُؤْمِنٌ^(٢).

(١) أخرجه مسلم، كتاب الايمان، باب جامع الاوصاف الاسلام برقم (٣٨) ص: ٣٩.

(٢) أخرجه ابن ماجة في (سننه) كتاب: الطهارة، باب: المحافظة على الوضوء، برقم (٢٧٧) ص: ٦٦،

والحاكم في (المستدرک) کتاب الطهارة برقم (٤٤٨) ٢٢١/١ صحیح الجامع الصغیر برقم (٩٥٢)

واته: به رده وام بن له سه ر نه م دينه (به رده وام بن له سه ر گويا پايه لي خوي گه وره)، ناتوان هه موو فه رمانه كان جي به جي بكن (به گويا ره ي تواناي خوتان هه ولبدن بۆ جي به جي كردني فه رمانه كان ي خوي گه وره) بزنان چاكترين كرده وه تان نويزه، هيچ كه سيك به رده وام ده ست نويزي نيه ته نها مروفي باوه ردار نه بي، كه واته به رده وام بن له بووني ده ست نويز چونكه نيشانه ي نيمان داريه تي ده به خشي.

۳- عن عبدالله بن عمرو (رضي الله عنهما) أن معاذ بن جبل (رضي الله عنه) أراد سَفَرًا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْصِنِي قَالَ..... اسْتَقِمَّ وَلْتَحْسِنْ خُلُقَكَ^(۱).

واته: له عبدالله ي كوپي عمر (رضي الله عنهما) ده فه رموي معازي كوپي جه به ل (رضي الله عنه) ويستي بجي ته سه فه ريك، وتي نه ي پيغه مبه ري خوا^(عليه السلام) وه سيه ت و ئاموزگاريم بكه، پيغه مبه ر^(عليه السلام) كومه له ئاموزگار يه كي كرد يه كيك له مانه فه رموي به رده وام به و خوره وشنت چاك بكه.

عن عثمان بن حاضِرِ الْاَزْدِيِّ: قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) فَقُلْتُ أَوْصِنِي، فَقَالَ: نَعَمْ، عَلَيْكَ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَالْإِسْتِقَامَةِ، اتَّبِعْ وَلَا تَتَّبِعْ^(۲). واته: عوسمان ي نه زدي ده لي: له (عبدالله ي چوومي ژور ي، وتم ئاموزگاريم بكه، وتي: به لي، پيويسته له سه رت له خوي گه وره بترسي و خو

(۱) اخرجہ الحاکم فی (المستدرک)، کتاب: الايمان برقم (۱۷۹) ۱/۱۲۱، سلسلة الاحاديث الصحيحة

باب: الاخلاق والبر والصلة برقم (۳۲) ص ۱۶.

(۲) اخرجہ الدارمي فی (سننه) باب: من هاب الفتيا وكرة التَّنطُع والتَّبَدُّع، برقم (۱۴۱) ۱/۲۵۰،

اسنادہ حسن.

پاريزگار بيت و به رده وامبيت، شوين قورئان و سوننه بکه وه، شتى تازه له دين دامه هينه.

زۆر پيويست دهکات: له م سهرده مهى ئيمه دا ئه م ئاموژگارييانه له نيوان خو ماندا بلاويکهينه وه.

ئهى موسلمانى بهريز: که ئه م دينهت وهرگرت نابى به (مؤديل) و (حه ماس) و (عاطفة) و (مصلحة) بۆ بهرژه وهندى خۆت وهريبگري، به لکو له پاش باوه پ بوون ده بى به رده وام بى و سستى نه نوينى تا مردن، با ئه مه شت له لا روون بى له پاش وهرگرتنى ئه م دينه پيرۆزه گه لى کۆسپ و ناخۆشى و گه رده لولى به هيز به پيچه وانهى ئاراستهى بهرژه وهنديه کانت ديت، له سه ر تو خۆپاگرتن و پابه ند بوونه له سه ر خوره وشتى ئه م دينه پيرۆزه تا گه رده لوله کهى ده بپى و سه رکه وتن به ده ست ده هينى، چه نده ها خۆشى و سه رکه وتن به ره و رووت دى، نابى ئه م خۆشيانه ش سه رقالت بکه ن و به هۆيه وه دوورکه وتنه وهت له م دينه لى بکه ويته وه.

(ئىستقامەت) لەلای جىنىشىنەكانى پىغەمبەر (ﷺ)

۱- ئەبوبەكرى صديق (رضى الله عنه) دەفەرموئى: ھاوبەش بىر يارنە دانە بۆ خۇاى گەورە^(۱).

۲- عومەرى كورى خەتاب (رضى الله عنه) دەفەرموئى: بەردەوام بوونە لەگوپرايەلى خۇاى گەورە پاشان ئەولاولا ئەولانە كەردنە وەكو رىوى لۇقاوى كە ئەولاولا ئەولالى دەكا^(۲).

۳- عوسمان كوپى عەففان (رضى الله عنه) دەفەرموئى: ئەنجامدانى كاروكر دەوھە تەنھا بۆ خۇاى گەورە^(۳).

۴- عەلى كوپى ئەبى طالب (رضى الله عنه) دەفەرموئى: ئەنجامدانى فەرزەكانە بەتەواوھتى^(۴).

ئىستى زۆرىك لە خوینەرانى ئەم بابەتە دەپرسن: بەپشتىوانى خۇاى گەورە ھەول دەدەم بەردەوام بىم لەسەر ئەم دىنە پىرۆزە بەلام ئايا ئەم ھۆكار و پىگايانە چىن تا بۆم ئاسان بى و يارمەتيم بدات تا بە ھۆيەو بەردەوام بىم لەسەر ئەم رىگايە، لەھەمان كاتدا بەربەستەكانى ئەم رىگايەش چىين تا لەلام روون بىتو خۆمى لى پبارىزم، باس كەردنى چەند خالىكى گىرنگ و پىويست دەكەمە وەلامى ئەم دوو پىرسىارە:

(۱) الجامع لاحكام القرآن: ۲۳۳/۱۵.

(۲) ھەمان سەرچاوە.

(۳) ھەمان سەرچاوە.

(۴) ھەمان سەرچاوە.

هۆکاره کانی بهردهوام بوون

یه کهم: دهست گرتن و پابه‌ند بوون به قورئان و سوننهت:

قورئان و سوننهت به دوو سه‌رچاوه‌ی بته‌رته‌ی داده‌نریت که له لایه‌ن خواو پیغه‌مبه‌ره‌وه (صلوات الله علیه) فه‌رمان کراوه به دهست گرتن و پابه‌ندبوون پییانه‌وه، چونکه له ریگایانه‌وه راستی و ناراستی جیاده‌کریتته‌وه، لانه‌دان لییانه‌وه گومرانه‌بوون و به‌رده‌وامی لیده‌که‌ویتته‌وه، بۆیه پییوسته‌ی موسلمانان دهست بگرن به قورئان سوننهت، خۆیان به‌دوور بگرن له ده‌مارگیری بۆ هه‌ر که‌سو له لایه‌ن و گروپێک چونکه ده‌مارگیری به شیوه‌یه‌کی گشتی سه‌ر ده‌کیشی بۆ گومرانبوون و لادان له فه‌رمانه‌کانی خواو پیغه‌مبه‌ر (صلوات الله علیه).

عن أبي شريح الخزامي قال: قال رسول الله (صلوات الله علیه): إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ طَرَفُهُ بِيَدِ اللَّهِ وَطَرَفُهُ بَأَيْدِيكُمْ، فَمَسَكُوا بِهِ، فَإِنَّكُمْ لَنْ تَضِلُّوا وَلَنْ تُهْلِكُوا بَعْدَهُ أَبَدًا^(۱).

واته: پیغه‌مبه‌ر (صلوات الله علیه) فه‌رموویه‌تی: ئەم قورئانه لایه‌کی له دهست خوای گه‌وره‌یه و لایه‌که‌ی دیکه‌ی به‌دهستی ئێوه‌یه، بۆیه نه‌گه‌ر ده‌ستی پییوه بگرن، ئەوا به‌هیچ شیوه‌یه‌ک تووشی گومرایی و له‌ناوچوون نابن.

(۱) الترغيب والترهيب كتاب السنة، باب: الترغيب في اتباع الكتاب والسنة برقم (۳۹) ۸۱/۱ وصححه الالباني.

عن ابن عباس (رضي الله عنهما) أنَّ رسولَ الله (ﷺ) خَطَبَ في حَجَّةِ الوداع فقال: إِنِّي قد تَرَكْتُ فيكم ما إنِ اعتَصَمْتُمْ بِهِ فَلَنْ تُضِلُّوا أَبَدًا: كتاب الله وَسُنَّةُ نَبِيِّهِ.....^(١).

واته: پیغهمبر(ﷺ) له وتاری حه جی مالئاوه ییدا فه رموی: من شتیکم له ناو ئیوه به جی هیشتووه، هر که سیک دهستی پیوه بگری ئهوا به هیج شیویه که گومرا نابی، ئه ویش په رتووی خوی گه وره و سوننه تی پیغهمبره که یه تی.

عن جابر (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: ((الْقُرْآنُ شافعُ مشفع، وماحِلٌ مصدق، من جعله أمامه قاده الى الجنة، ومن جعله خلف ظهره ساقه الى النار))^(٢).

واته قورئان تکاره و تکای وهرگیراوه (بو ئه و که سه ی که شوینی ده که ویت و کار به نایه ته کان ده کات)، گه واهیدان دژایه تی و کیشمه کیشم له که ل ئه و که سه ده کات که کار به قورئان ناکات و ه لای ناوه، به لام هر که سیک قورئان بکاته سهر مه شقی خوی ئهوا ده بیاته به هه شت و هر که سیکیش پشتی تی بکات ئهوا راپیچی دوزه خی ده کات.

(١) أخرجه الحاكم في (المستدرك) كتاب: العلم، برقم (٣١٨) ١/١٧٠، الترغيب والترهيب، كتاب:

السنة، باب: الترغيب في اتباع الكتاب والسنة برقم (٣٧) ١/٨٠.

(٢) الترغيب والترهيب، كتاب: قراءة القرآن: باب: الترغيب في قراءة القرآن برقم (١٤٢٣) ٢/٨٦هـ

وصححه الالباني.

دووهم: دلسۆزی (الاخلاص) :

بوونی دلسۆزی بۆ خوای گه‌وره پېویسته، چونکه هه‌وینی قه‌بول کردنی به‌ندایه‌تییه، وه‌ك خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ﴾^(۱) واته: فه‌رمانیان پێ نه‌درابوو مه‌گه‌ر به‌وه‌ی که خوا به‌دلسۆزی و ملکه‌چی بپه‌رستن، خۆشیان به‌دوور بگرن له‌هه‌موو دینیك که پێچه‌وانه‌ی دینی به‌کاته‌په‌رستییه که (ئیسلامه)، نه‌گه‌ر دلسۆزی له‌هه‌ر کارو کرده‌وه و قسه‌یه‌کی چاک هه‌بوو نه‌وا خوای گه‌وره به‌ره‌که‌تی خۆی ده‌رژێنێته سه‌ری و به‌رده‌وامی ده‌کا، به‌لام نه‌گه‌ر به‌ندایه‌تی بۆ ئافه‌رین و ناوبانگ و خۆده‌رخستن و کۆکردنه‌وه‌ی پا‌ره‌و گه‌یشتن به‌ده‌سه‌لات نه‌نجامدرا، نه‌وا به‌ نه‌مانی به‌رژه‌وه‌ندیه‌که، سه‌ره‌نجام سستبوون و گه‌پانه‌وه‌ی بۆ سه‌ر گونا‌هی لی‌ده‌که‌وێته‌وه.

قال ابراهيم بن ادهم (رحمه الله): (لَمْ يصدق الله عزوجل من أحبَّ الشهرة)^(۲).

واته: هه‌ر که‌سیك پێی خۆش بێ ناوبانگ ده‌ربکات، نه‌وا له‌گه‌ڵ خوای گه‌وره پاستی نه‌کردوه. ئینجا نه‌گه‌ر ده‌ته‌وێ به‌رده‌وام بێ له‌سه‌ر پێبازی خوا و پێغه‌مبه‌ر(ﷺ) نه‌وا ده‌بی‌ت خۆت خاوێن بکه‌یه‌وه له‌هه‌موو خۆده‌رخستن (الریاء)، چونکه دلسۆزی خالی ده‌ست پێ کردن و کۆتاییه له‌ئاینی ئیسلامدا، قال تعالی ﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا

(۱) البینه: ۵

(۲) الزهد للامام احمد بن حنبل، برقم (۲۲۸۳) ص ۴۴۱.

يُشْرِكُ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا^(۱). واته: هر که سيک به ئومیدی گه یشتنه به دیداری خوای گه وړه، (که خوای گه وړه به چاوی خوای بیینی و پاداشتی کرده وه کانی بداته وه، نه واده بیت له کرده وه کانیدا نه م دوو خاله سه ره کیه بیته جی): -

أ- (فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا) کرده وهی چاک بکات، واته: کرده وه کانی به گویره ی قورئان و سوننه ت بی.

ب- (وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا) له په رستنی په روه ردگاری خویدا هیچ که سيک نه کاته هاوتاو هاوبه شیی و روپامی نه کات، چونکه خوای گه وړه کارو کرده وهی هیچ که سيک وهرناگریت تا مه رجی دلسوزی لینیتته دی، ته نانه ت نه م که سه جه نگاوه ر بی یان زانا بی یا قورئان خوین بی یا که سیکی به خشر بی، وه ک پیغه مبه ر^(عَلَيْهِ السَّلَامُ) ده فهرمووی: إِنَّ أَوَّلَ النَّاسِ يُقْضَىٰ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَيْهِ، رَجُلٌ أَسْتَشْهَدُ، فَأَتَىٰ بِهِ، فَعَرَّفَهُ نِعْمَهُ فَعَرَفَهَا، قَالَ: فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا؟ قَالَ: قَاتَلْتُ فِيكَ حَتَّى اسْتَشْهَدْتُ، قَالَ: كَذَبْتَ، وَلَكِنَّكَ قَاتَلْتَ لِأَنْ يُقَالَ جَرِيٌّ، فَقَدْ قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ، وَرَجُلٌ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ وَعَلَّمَهُ وَقَرَأَ الْقُرْآنَ فَأَتَىٰ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعْمَهُ فَعَرَفَهَا، قَالَ: فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا، قَالَ: تَعَلَّمْتُ الْعِلْمَ وَعَلَّمْتُهُ وَقَرَأْتُ فِيكَ الْقُرْآنَ، قَالَ: كَذَبْتَ وَلَكِنَّكَ تَعَلَّمْتَ الْعِلْمَ لِيُقَالَ: عَالِمٌ وَقَرَأْتَ الْقُرْآنَ لِيُقَالَ: هُوَ قَارِئٌ فَقَدْ قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ، وَرَجُلٌ وَسَّعَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَعْطَاهُ مِنْ أَصْنَافِ الْمَالِ كُلِّهِ فَأَتَىٰ بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعْمَهُ فَعَرَفَهَا قَالَ: فَمَا عَمِلْتُ فِيهَا؟ قَالَ: مَا تَرَكَتُ مِنْ سَبِيلٍ

(۱) الکف: ۱۱۰.

تُحِبُّ أَنْ يُنْفَقَ فِيهَا إِلَّا أَنْفَقْتُ فِيهَا لَكَ، قَالَ: كَذَبْتَ وَلَكِنَّكَ فَعَلْتَ لِيُقَالَ هُوَ جَوَادٌ فَقَدْ قِيلَ، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ، ثُمَّ أُلْقِيَ فِي النَّارِ^(۱).

واته: به راستی یه کهم که سانیک له روژی دواپی ده هیندریته وه بهر دادگای په روه ردگار و دادبین له سهر ده کریت، پیاویکه شهید بووه، ناز و نیعمه ته کانی پی ده وتریت، نه ویش ده یاننا سیته وه، خوی گه وره ده فهرمووی: چون ره فتارت له گه لیان کرد، پیاوه که ده لی: له پیناو تو جه نگام تا شهید بووم، خوی گه وره ده فهرمووی: دروت کرد، به لام تو جه نگای تا پیت بووتری نازو به جه رگی، پیشت و ترا له بهر نه مه خوی گه وره فرمان ده دات له سهر روو رابکی شریت تا ده خریته ناگره وه.

دواپی نه مه پیاویکی دیکه ده هیندریت، زانست فی ربووه و خه لکی دیکه شی فیر کردووه و قورئانی شی خویندووه ته وه، به هه مان شیوه خوی گه وره ناز و نیعمه ته کانی خوی پی نشان ده دات نه ویش ده یاننا سیته وه، خوی گه وره پی ده فهرمووی چون ره فتارت له گه لیان کرد، پیاوه که ده لی:

زانست فی ربووم و خه لکی دیکه شم فیر کرد و قورئانی شم له پیناو تودا خوینده وه، خوی گه وره پی ده فهرمووی: دروت کرد، به لام تو زانست فی ربوی تا پیت بووتری زانای، قورئانیشت خوینده وه تا پیت بووتری قورئان خوینتی باشه، پیشت و ترا، دواتر خوی گه وره فرمان ده دات نه ویش له سهر روو رابکی شریت تا ده خریته ناگره وه، نینجا پیاویکی دیکه ده هیتن

(۱) أخرجهُ مسلم، کتاب: الأمارة، باب: من قاتل للرّيا والسّمعة، استحقّ النار، برقم (۱۹۰۵)،

خوای گه وړه ده وله مهندي كړدبوو، له هه موو جوړه كاني مالى پيى به خشيبوو، نه وېش ده هينريته بهر دادگاي په روږدگار خوای گه وړه ناز و نيمه ته كاني خوای پيى ده لپته وه، نه وېش پبيان ده زانپته وه خوای گه وړه پيى ده فهرمووى چون ره فطارت له گه لپان كړد، پياوړه كه، ده لپ: له پيناو تودا و له هه موو نه و ريگايانهم ده به خشيبه وه كه تو بيت خوش بوو، خوای گه وړه ده فهرمووى: دروت كړد، به لام تو هم كار هت كړد تا پيت بووترى به خشندهى و چاوتيرى (سخي) پيشت و ترا، پاشان خوای گه وړه فهرمان ده دات له سهر روو رابكيشريت تا ده خريته ناگره وه. كه واته نه وهى مه به ستى به رده وام بوونه له سهر نه م ريگايه تا بگاته لاي خوای گه وړه، نه وا ده بى كارو كړده وه كاني دوور بن له خوده رخستن، به شيوه يه كى گشتى هر كړده وه يه ك نه گهر بؤ خوای گه وړه بى نه وا به رده وام ده بى، به هويه وه به رزده بيتته وه نه گهر بؤ خوای گه وړه نه بى نه وا خيرا كوتايى پيى دى و ده پريته وه، وه كو پياويك له لاي نه حمه دى كوپى حه نبل (رحمتهى خوای لى بى) باسى راست كويى و دلسوزى كړد، پيشه وا نه حمه ديش وتى: (بهذا ارتفع القوم)^(۱)، واته: به هوى دلسوزييه وه گه لان به رزيبونه ته وه.

له موه بومان به دهرده كه وپت كه يه كه م هه نكاوى به رده وامبوون بريتيه له دلسوزى و راست كړدنه وهى نيه ت.

(۱) مناقب الامام احمد بن حنبل، ص ۲۶۵.

سیئەم: وەرگرتنی زانستی شەرعی:

چرای پۆناک کەرەوێی تاریکەکان زانستی شەرعییە کە بەهۆیەو پێگای پاست و کەسی چاک دەناسرێتەو، کەواتە بۆ وەرگرتنی ئەم زانستە چەند هەول بەدەی ئەوەندە یارمەتیدەرت دەبێت، کە بەئاسانی بەهەشتی خوای گەرە بەدەست بێنی.

عن أبي هريرة (رضي الله عنه) أن رسول الله (ﷺ) قال (مَنْ سَلَكَ طَرِيقاً يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْماً سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقاً إِلَى الْجَنَّةِ)^(١).

واتە: هەرکەسێک پێگای وەرگرتنی زانستی (شەرعی) گرتەبەر ئەوا خوای گەرە پێگای چوونە بەهەشتی بۆ ئاسان دەکات. بەلام دەبێ مەبەستی لەوەرگرتنی بۆ خوا بێت نەوێک بۆ کۆکردنەوێ پارەو پول و خۆ دەرخستن لەنیو خەلک، وەکو پێغەمبەر دەفەرمووی: (مَنْ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ لِيُباهي بِهِ الْعُلَمَاءَ، وَيُجَارِيَ بِهِ السُّفَهَاءَ، وَيَصْرِفَ بِهِ وَجْهَ النَّاسِ إِلَيْهِ، أَدْخَلَهُ جَهَنَّمَ)^(٢).

واتە: هەر کەسێک زانست بۆ ئەوێ فێر بێت تا خۆی لەسەر زانایان هەلبکێشێت، دەمەقالی لەگەڵ کەسی کەم ئەقل بکات و لەگەڵیان پێداچێت (تا خەلک بزانی ت زیڕەکە)، یان تا خەلک روو لەو بکات، ئەوا خوای گەرە لەسەر ئەم کردەوێ دەیخاتە دۆزەخەو. لەبەر گرنگی زانست پێغەمبەر

(١) أخرجهُ مسلم: كتابُ الذكر والدعاء و التوبة والاستغفار، باب: فضل الاجتماع على تلاوة القرآن وعلى الذكر برقم (٢٦٩٩) ص: ٩٥٨.

(٢) أخرجه ابن ماجه في (سننه) باب: الانتفاع بالعلم والعمل به برقم (٢٦٠)، ٦٣، وحسنه الألباني.

(ﷺ) وەرگرتنی زانست به‌فه‌رز داناو و ه‌کو ده‌فه‌رمووی: (طَلَبَ الْعِلْمَ فَرِيضَةً عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ) ^(۱). واته: وەرگرتنی زانست فه‌رز له‌سه‌ر ه‌موو مسولمانیک.

ه‌ر له‌باره‌ی وەرگرتنی زانست پیشه‌وای سوننه (ئه‌حمه‌دی کوری حه‌نبه‌ل)، له‌گه‌ڵ ئه‌و ه‌موو زانسته‌ی خۆی ئینجا ده‌یفه‌رموو (انا اطلبُ العلمَ الى انْ ادخلُ القبرَ) ^(۲) واته: من داوای زانست ده‌که‌م تا ئه‌و کاته‌ی ده‌چمه‌ گۆره‌وه، ئه‌مه‌ش جه‌خت کردنه‌وه‌یه له‌سه‌ر گرنگی وەرگرتنی زانست به‌مه‌رجیک وەرگرتنی زانست په‌لکێشت نه‌کا بۆ به‌خۆ سه‌رسام و بوون و سستبوونه‌وه‌ی وازه‌ینان لێی.

که‌واته‌ دینی خوای گه‌وره‌ به‌زانسته‌وه‌ وهریگره‌ تا بتوانی به‌سه‌ر ه‌موو ئه‌و گومانانه‌ی که‌ دێته‌ ریت زāl بیی وسست نه‌بیه‌وه‌ له‌عیبادت کردندا، تاوه‌کو زیاتر له‌خوای گه‌وره‌ نزیک بیه‌وه‌ و ه‌کو سوفیان ده‌فه‌رمووی (ما زاد رجل علماً إلا زاد الله قُرْباً) ^(۳). واته: ه‌هرپیاویک زانستی زیاتر بوو ئه‌وا ته‌نها له‌خوای گه‌وره‌وه‌ نزیکتر ده‌بێته‌وه‌.

(۱) أخرجه ابن ماجه في (سننه) باب: فضل العلماء والحث على طلب العلم برقم (۲۲۴) ص: ۵۶،

صحيح الجامع الصغير برقم (۳۹۱۳) ۲/۷۲۷.

(۲) مناقب الامام احمد بن حنبل، ص ۳۷.

(۳) الزهد برقم (۱۹۴۰) ص: ۳۸۴.

چوارهم: کارکردن (العمل):-

کارکردن بهرهمی پاستی دلسوزیه، پهنګ دانه وهی زانستی وهرگیراوه، نیشانهای خوشه ویستی خوی گوره یه، که واته: ههول بده بهرده وام بیت له نه نجامدانی کاروکرده وهی چاک نه گهر که میش بیت، به هیچ شیوه یه ک واز له کاروکرده وهی چاک نه هیئی چونکه نه مه خوشه ویستین کاروکرده وهی لای خوی گوره، وهرکو پیغه مبه ر(علیه السلام) ده فهرموئی: (....) واعلموا أن أحبَّ العملِ الى الله أنومُهُ وإن قلَّ^(۱). واته: بزنان خوشه ویستین کرده وه لای خوی گوره نه وکرده وهی که بهرده وام نه نجام بدری نه گهر که میش بی.

به م جوړه کاروکرده وه کان وچاکه له پاش نه نجامدانیان له بیر بکړین و باس نه کړین و زیاتر له سنووری دیاری کراودا نه نجام نه دری چونکه به دهر له سنووری خوی بیزاری لیده که ویته وه، که نه مه ش کاریگری خراپی له سهر نه نجامدانی به ندایه تی کردن ده بیت و به ره و لاوازی وسست بوونه وهت ده بات. وهرگرتنی دین به نهرم و له سهر خویی وات لی ده کات بهرده وام بیت له سهری، به لام به پیچه وانه وه وهرگرتنی به زیاده پره وی توندی له چوارچیوهی قورئان و سوننهت نه و له کوتاییدا نه گهری نه وه هیه به ره و بی دینی و سست بوونه وهت ده بات.

(۱) أخرجه مسلم: کتاب: صفة القيامة والجنة والنار، باب: لن يدخل احد الجنة بعمله بل برحمة الله

تعالی برقم (۲۸۱۸) هن: ۱۰۰۱.

پینجهم: پشت به ست به خوا (التوکل):

همو مرقفیک له ژيانی روژانه ی به شیوه یه کی گشتی له هندی کات و شویندا هه ست به لاوازی و بئ دهسه لاتی خو ی دهکات، ده زانیت به بهرده وام پیویستی به زانیکه پشتی پی ببهستی بۆ ئوه ی یارمه تی بدات و سه رکه وتووی بکات، بیگومان خودای (الْحَيُّ الْقَيُّومُ)^(۱)، (الصَّمَدُ)^(۲)، (القوي)^(۳)، (الجبار)^(۴)، (الغني)^(۵)، (الحفيظ)^(۶)، (الفتاح)^(۷)، (الوهاب)^(۸)، (الرزاق)^(۹) که واته: خوی گه وره باشتین زاته که متمانه ی پیبکری و پشتی پی ببه ستری، بۆ به دهسته ینانی روژی و سه رکه وتن و شیفاو هینانی قازانج و لادانی زیان و یارمه تی وه رگرتن ئه مه ش سیفه تی باوه پدارانه و هوکاریکی به هیزی چالاکبونه بۆ بهرده وامی، هه روه ها دابه زینی هیمنی و ئارامیه به سه ر دل و میشکدا .

(۱) زیندوی هه تا هه تایی و هه لسو پینه ری بونه وه ره کانه .

(۲) جیی مه به ست و نیازه له هه مو پیداو یستییه کان .

(۳) توانایه به سه ر هه مو توانایه ک و هیژیکدا .

(۴) خاوه ن دهسه لاتی ناچارکاره .

(۵) ده وله مه نده .

(۶) پارێزه ری هه مو شته کانه .

(۷) ده روکه روه ی هه مو ده رگا کانه .

(۸) به خشه ری بی به رام به ره .

(۹) روژیده ری هه مو گیانله به رانه .

مانای (التوکل)؛

وشه ی (توکل) له زاراوہی زمانه وانیدا به مانای (إظهار العجز والإعتماد على الغير)^(۱). واته: ده رخستنی بئ هیژ و لاوازییه و پشت پی به ستنه به که سیکی دیکه.

به لام (توکل) له رووی زاراوہییدا زیاتر له پیناسه یه کی بۆ کراوه:

۱- التوکل: عبارة عن إعتدال القلب على الوكيل وحده^(۲).

واته: (توکل) دهسته واژه یه که به مانای پشت پی به ستنی دلّه به تاکه زاتیک که کردووه ته پشت و په نا و متمانە ی خۆت که (الله) یه.

۲- قال الحسن: إن التوکل العبد على رَبِّهِ أَنْ يَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ ثِقَتُهُ^(۳).

واته به پاستی پشت به ستنی به نده به په روه ردگاری ئه وه یه که بزانیّت به ته نها (الله) یه جیگای متمانە یی ئه و.

۳- قال ابن رجب: حقيقة التوکل هو صدق إعتدال القلب على الله عزّ وجلّ في إستجلاب المصالح ودفع المضارّ من أمور الدنيا والآخرة كلّها، وكلّة الأمور كلّها إليه وتحقیق الإيمان بأنه لا يُعطي ولا يمنع ولا يضرّ ولا ينفع سواه^(۴).

واته: راسته قینه ی پشت به ستن بریتییه له راستی پشت پیبه ستنی دلّه به خوای گه وره بۆ به دهسته ینانی به رژه نندییه کان و لادانی زیانه کان له

(۱) معجم مقاییس اللغة، ۶/۲، ۶۴۳

(۲) أحياء علوم الدين ۴/۳۵۱، مختصر منهاج القاصدين، ص ۳۵۵

(۳) جامع العلوم والحكم ۲/۴۹۷

(۴) جامع العلوم والحكم ۲/۴۹۷

همو کاروباره‌کانی دنیا و دواړو، سپاردنیانه به‌خوای گه‌وره و هاتنه‌دی
 باوه‌پیش به‌مجوره دروست ده‌بیټ که جگه له خوای گه‌وره هیچ زاتیکی دیکه
 نییه بیبه‌خشی و ریگری بکات وزیان و قازانچ بگه‌یه‌نیټ.

۴- سئل یحیی بن معاذ (رضی الله عنه) متى يكون الرجل متوكلًا؟ فقال:
 إذا رضي بالله وكيلاً^(۱).

واته: له به‌حیای کوپړی موغازییان پرسى (خوای لی رازی بئ) که‌ی
 که‌سیک ده‌بیټه که‌سیکی پشت به‌ستوو؟ ئه‌ویش له‌وه‌لامدا وتی: ئه‌گه‌ر
 که‌سه‌که رازامه‌ند بوو به‌پشت به‌ستن و متمانیټی خوای گه‌وره.
 ۵- التوکل: حُسْنُ الظَّنِّ بِاللَّهِ^(۲)، واته: مانای گومانى چاک بردنه به‌خوای
 گه‌وره.

۶- التوکل: هو التسليم لأمر الرب وقضائه^(۳).

واته: ملکه‌چپوونه به‌فه‌رمان و برپاری په‌روه‌ردگار.

۷- التوکل: هو التفويض إليه في كل حال^(۴).

واته: مانای گه‌پانه‌وه‌ی برپاره بۆ لای خوای گه‌وره له‌همو
 بارودوځنکدا.

۸- التوکل: التعلق بالله تعالى في كل حال^(۵).

(۱) المدارج السالكين، ۱۲۲/۲، ۱۲۸، ۱۲۴

(۲) هه‌مان سه‌رچاوه.

(۳) هه‌مان سه‌رچاوه.

(۴) هه‌مان سه‌رچاوه.

(۵) هه‌مان سه‌رچاوه.

واته: مانای په یوه ستبونی دلّه به خوای گه وره له هه موو هه لومه رجیکدا.
 ۹- قال حاتم الزاهد (مثل المتوكل مثل رجل أسند ظهره إلى جبل)^(۱).
 واته: نمونه ی که سیکې پشت به ستوو به خوا گه وره هاوشیوه ی
 که سیکه پشتی به چیا په کدا بیت.

(التوکل) له قورئانی پیرۆزدا:

خوای گه وره فرمان به موسلمانان دهکات که پشت به خوای گه وره
 بیه ستو ته نانه ت کردوویه تییه نیشانه یه کی زه قی باوه پ، وه کو ده فهرموئی:
 ﴿وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾^(۲).

واته: پشت به خوای گه وره بیه ستو ته گهر ئیوه برودارن.
 که واته: نیشانه ی برودارییه تی له کاتی پشت به ستو ره نگده داته وه، له
 یادمان نه چیت پشت به ستو به خوای گه وره زوریک به ره می هیه له مانه:
 قال تعالى ﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾^(۳).

به مانای هه رکه سیک پشت به خوای گه وره بیه ستیت و متمانه ی پیی
 هه بیت و کاروباره کانی گه پانده وه لای خوای گه وره ئه وا خوای گه وره
 به سیه تی بو ئه وه ی بیپاریزی و سه ری بخات و کاروباره کانی بو ئاسان
 بکات...

(۱) الإمتاع والمؤانسة، ص ۲۴۷.

(۲) المائدة: ۲۳

(۳) الطلاق: ۳

۲- به ده سته پێنانی خۆشه ویستی خوای گه وره:

قال تعالى ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ﴾^(۱).

واته: به راستی خوای گه وره ئه و که سانه ی خۆش ده ویت که پشت به خوای گه وره ده به ستن.

۳- پارێزراو بوون له پیلانی شهیتان:

قالت تعالى: ﴿إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾^(۲).

شهیتان هیز و ده سه لاتی به سه ره ئه وانه نییه که باوه پریان هیناوه و ته نها پشتیان به پهروه ردگاریان ده به ستن.

که واته: (باوه پبوون) له گه ل (پشت به ستن) به هوی بوونی ئه م دوو سیفه ته وه خوای گه وره بهنده که ی خوی ده پاریزی و رێگریان لی ده کات له وه سه وه سته کانی شهیتان، بوونی ئه م دوو سیفه ته ش سهرده کیشتی بو ئه وه ی بهنده که بهرده وام بیت و نه وه ستیت له م رێگایه دا.

(۱) آل عمران: ۱۵۹

(۲) النحل: ۹۹

(التوكل) له فرموده كانی پیغمبر (ﷺ):

پیغمبر (ﷺ) بایه خیکی تایبه تی به بابہ تی (توکل) ی داوه زیاتر له فرموده یه کی له سهر فرموده، یه کیك له م فرمودانه پیغمبر (ﷺ) ده فرمودی: (لَوْ أَنْكُمْ تَتَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرَزَقَكُمْ كَمَا يُرزق الطير، تَعْدُو خِمَاصاً وَتَرُوحُ بِطَانَا) ^(۱).

واته: نه گهر ئیوه به پاستی پشت به خوی گهره ببهستن، به پشتبهستنیکی هه ق و راستگویانه، نه وا خوی گهره رۆزیتان پی دهادت، وه کو چۆن رۆزی دهادته بالنده که به یانیان به سیه دانه یه کی به تال دهروات و ئیوارانیش به تیرییه وه ده گهریته وه. (توکل) له فرموده یه کی دیکه دا به م جوړه هاتوه:

عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ أَبِي قُرَّةٍ السَّدُوسِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) أَغْلِقْهَا وَأَتَوَكَّلْ أَوْ أَطْلِقْهَا وَأَتَوَكَّلْ؟ قَالَ: أَغْلِقْهَا وَتَوَكَّلْ ^(۲).

(۱) أخرجه الترمذي في (سننه) كتاب: الزهد، باب: التوكل على الله، برقم ۲۳۴۴، ص ۲۹۵ وابن ماجه

في (سننه) كتاب: الزهد باب: التوكل واليقين، برقم ۴۱۶۴، ص ۶۹۲، والحاكم في المستدرک كتاب: الرقاق، برقم (۷۸۹۴) ۳۵۴/۴، وابن خزيمة في (صحيحه) كتاب التوكل: برقم (۳۲۸۸) ۱۳۷۷/۳، سلسلة الأحاديث الصحيحة كتاب: التوبة والمواعظ والرقائق برقم (۱۳۷)، ص ۴۹

(۲) أخرجه الترمذي في (سننه) كتاب: صفة القيامة والرقائق والورع، برقم ۲۵۱۷، ص ۵۶۷ وابن خزيمة في (صحيحه) كتاب: التوكل، برقم (۳۲۸۲) ۱۳۷۸۶/۳ صحيح الجامع الصغير برقم

واته: (ئەنەس خوا لى رازى بى) دەلى گويىم لەپياويك بوو وتى ئەى
 پيغەمبەرى خوا (ﷺ) وولاخەكەم توند بىهستمەو و پشت به خواى گەورە
 بىهستم يان نه بىهستمەو و بهرەلاى بكەم و پشت به خواى گەورە بىهستم،
 پيغەمبەر (ﷺ) فەرمووى بىهستمەو و پشت به خواى گەورە بىهسته.

ئەم دوو فەرمووده يەى سەرەو و چەند پەند و وانە يەكمان فير دەكات:

أ- پشت به ستن به بى کارکردن پوچ و به تالە.

ب- کارکردن به بى پشت به ستن ئەمەشيان پوچ و به تالە.

ج- دە بى لەگەل کارکردندا پشت به خواى گەورە بىهستى وەكو
 ئەمانەو وى بالندەكان لەناو هيلانەى خويان و دەرچوونيان بۆ دەرەو و.

د- دەستگرتن به هۆكارەكان لە كاتى کارکردندا بەلام به بى ئەو وى
 پشتى پيە بهستى بەلكو تەنها پشت به خواى گەورە بىهستى وەكو
 بهستەو وى و لاخەكە و پشت به ستن به خواى گەورە ئەو ك به بهستەو وەكە.

به تەواوکردنى ئەم بابەتە گەيشتینه ئەو ئەنجامەى كە پشت به ستن
 به خواى گەورە گور و تين و هيز دەداتە كەسى پشت بهستوو وەكە و سەرى
 دەخات به سەر بەر بەستەكان بەردەوامى دەكا تا دوا ساتەكانى ژيانى.

شه شهم : پابه ندبوون به کومه لی مسولمانان :

هه ولبدده له کومه لی مسولمانان جیانه بیه وه، جا چ شه نجام دانی نوژی کومه ل بیت یان کارکردن بی له گه لیان چونکه هه ر چه ند له پوی ژماره وه مسولمانان به یه که وه زور بن شه و شه یان پیلانه کانی لاواز تر ده بی و زیاتر دور ده که ویتته وه، وه کو پیغه مبه ر (علیه السلام) ده فهرمووی: (فَمَنْ أَرَادَ مِنْكُمْ بَحْبُوحَةَ الْجَنَّةِ فَلْيَلْزِمِ الْجَمَاعَةَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْوَاحِدِ، وَهُوَ مِنَ الْإِثْنَيْنِ أَبْعَدُ) ^(۱).

واته: هه ر که سیك له ئیوه ده یه ویت بچیتته ناوه راستی به هه شت، شه و باپا به ند بی له گه ل کومه لی مسولمانان، لیان جیانه بیتته وه، له به ر شه وه ی شه یان له گه ل یه ک که س دایه، شه گه ر بوونه دوو که س شه و شه یان دورتر ده که ویتته وه.

برا خوشکی مسولمانم نمونه ی مسولمان وه کو مه پیک وایه، شه گه ر له میکه له که ی دابری شه و زور به ئاسانی گورگ په لاماری ده دات و زیاتی پی ده گه یه نیت، که واته توش شه گه ر له کومه لی مسولمانان دابرای یان دور که وتیه وه، شه و زور به ئاسانی دوزمنانی خواو پیغه مبه R (علیه السلام) هه لی زیرینیان بو ده په خسی و به هوی دروشمه بریقه داره کانیا نه وه پیگای راست لی ده شیوینن و خوره وشتت تیکده دن. که واته تا شه و په پی توانات هه ول

(۱) أخرجه الحاكم في (المستدرک) كتاب: العلم، برقم (۳۸۷) / ۱، سلسلة الاحاديث الصحيحة،

باب: الخلافة والبيعة والطاعة والامارة برقم (۱۷۲۱) ص: ۳۰۷.

بده هاوړېټې چاك له ده ست مده ده چونكه هاوړېټه تې گرینگه له سهر ژيانې
پوژانه تدا، قال رسول الله (ﷺ): (الرَّجُلُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ
يُخَالِلُ)^(۱).

واته: پياو له سهر ديني خوښه ويسته كه يه تې، له بهر نه وهی هره يه ك
له نيوه با سهر بكات هاوړېټه تې كې ده كات. بزاني خوړه وشتي به رزه يان
به دره وشته، نه مينه يان خائينه.... له شويټيكي ديكه دا پيغه مبهري
خوښه ويستو د لسوزمان (ﷺ) ناموزگاريمان ده كات كه تنها هه لسوكه وتو
خزمايه تې و گهړان و دانishtنمان له گهړ باوه پداران بيت، وهكو
ده فهرمووي: (لا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا)^(۲).

واته: هاوړېټه تې كه س مه كه تنها باوه پداربې نه بې، به كورتي: نه گهر
به نيازي له سهر نه م دينه به رده وام بي و گورپانكاري خراپت به سهر نه ييت،
نهوا هاوړېټه تې مسولمانی خاوه ن خوړه وشتي به رز بكه.

(۱) اخرجهُ الترمذي في (سننه) كتاب: الزهد، باب: ما جاء في أخذ المال، برقم (۲۳۷۸) ص: ۵۳۵،

سلسلة الاحاديث الصحيحة، باب: الايمان والتوحيد والدين والقدر، برقم (۱۰۴۷) ص: ۱۹۲.

(۲) اخرجهُ الترمذي في (سننه) كتاب: الزهد، باب: ما جاء في أخذ المال، برقم (۲۳۷۸) ص: ۵۳۵،

سلسلة الاحاديث الصحيحة، باب: الايمان والتوحيد والدين والقدر، برقم (۱۰۴۷) ص: ۱۹۲.

حهوټم: بهرنګار بوونه وهو جهنګ کردن له گهډل حهزو ویسته کان:

حهز ویسته کان پالنه ریځی سهره کین که بهرده وام هانی مسولمانان ددهن بؤ خراپه کردن، بویه وا پټویست دهکا بهرده وام پښگریو بهرنګار بوونه وهی له بهرامبه ردا بکړیت، چونکه نه گهر فهراموشتکرد، بهرنګار نه بوویه وه نه وا بزانه بهره و کوټایی شهر (سوء الخاتمة) ت دهبات، قال تعالی: ﴿إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ﴾^(۱).

واته: بهراستی نه فس هه میسه فرمان به خراپه دهکات. وریابه نه گهر خوت به دهسته وه داو بووټه بهنده ی نه م نه فسه و گوټراپه لیت کرد نه وا نه سته مه له م پښګایه بهرده وام بی، نمونه ی نه م خوه به دهسته وه دانه وه کو میکه له مه پښکه رابسپږیه گورګیک پی ی بلایی شوانه تی نه م مه پانه م بؤ بکه، ټایا چی له م گورګه چاوه پښ دهکه ی؟

وه لاهمه که ناشکرایه ته نها خراپه و بهس، بزانه نه م نه فسه ش بؤ مسولمان به م جوړه یه نه گهر سنوور دارت نه کرد نه وا زور به ټاسانی به سهرت دا زال ده بی، گورپانکاری خراپت به سهر ده ټینټ تا نه و پاده یه ی تووشی نه نجامدانی جوړه ها گونا ه و به دره وشتی ده بی، که به خه یالیش بیرت لینه کردو ته وه. خوی گه وره ټاګا داری پیغه مبه ر داود (علیه السلام) دهکاته وه ده فهرموئی ﴿وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾^(۲). واته: شوین حهز

(۱) یوسف: ۵۲.

(۲) ص: ۲۶.

ويست مهكه وه (له حوكم كردندا) نه گهر وا بكه ي نه وا پښكاي پاست و به هه شتت لي وون ده بيت. كه واته: به رده وام بوون و لانه دان له سهر نه م پښكايه به ستراوه به جيهاد و تيكوشان له گهل هه واونه فسد. وه كو خواي گوره ده فهرموي: ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا﴾^(۱) واته: نه وكه سانه ي كه له پيناو ره زامه ندي نيمه دا تيكوشان و جيهاديان (له گهل هه واو نه فسيان) كردوه نه وه بيگومان نيمه ش رينماييان ده كه ين بؤ ريگاكاني به هه شتو گه يشتنيان به نيمه. كه واته: به كيك له گه وره ترين جيهادو خومان دوو كردن نه و جيهاده يه كه له گهل هه واو نه فس دا ده كه ويه جهنگ. وه كو پيغه مبه ر (عليه السلام) فهرمويه تي: (أَفْضَلُ الْجِهَادِ أَنْ يُجَاهِدَ الرَّجُلُ نَفْسَهُ وَهَوَاهُ)^(۲).

واته: گه وره ترين جيهاد نه وه يه كه كه سيك جهنگ و جيهادي هه واونه فسي ده كات.

قال رسول الله (عليه السلام) (الْمُجَاهِدُ مَنْ جَاهَدَ نَفْسَهُ فِي اللَّهِ)^(۳).

واته: جهنگاوهر (مجاهد) نه و كه سه يه كه جهنگ و تيكوشان له پيناو خواي گه وره دا له گهل نه فسي خويدا ده كات.

(۱) العنكبوت: ۶۹.

(۲) صحيح الجامع الصغير برقم (۱۰۹۹) ۱/ ۲۴۷.

(۳) اخرجه الترمذي في (سننه) كتاب فضائل الجهاد، باب: ماجاء في فضل من مات مرابطاً برقم (۱۶۲۱)، ص ۳۸۲. صحيح الجامع الصغير برقم (۶۶۷۹) ۲/ ۸۱۳۲.

تا ئەم جەنگە بەردەوام بێ ئەوا پۆیشتن لەسەر ئەم رینگایە بەردەوام دەبێ، چۆک دانان و شکست هێنان لەم جەنگە بەگوێزایە لێ کردنی هەواونەفس دەست پێ دەکات پاشان لادان لەسەر ئەم رینگایە لێ دەکەوێتەو.

بشری حافی (رەحمەتی خوای لێ بێ) دەفەرمووی: البلاء کُلُّه فی هواک، والشفاء کُلُّه فی مُخَالَفَتِكَ إِيَّاهُ^(١).

واتە: بەلاو کارەسات و لەناوچوونت هەموو هۆیکەکی هەواو نەفستە، وەچارەسەرکردنیشی هەموو لە بەگوێ نەکردنیەتی.

قیل لیحیی بن معاذ: مَنْ أَصَحُّ النَّاسِ عَزْمًا؟ قَالَ: الْغَالِبُ لِهَوَاهُ^(٢). واتە: پرسیاریان لە یحیای کوپی معاز کرد: وتیان کێ لەهەموو کەس زیاتر هیژو توانای هەیه، ووتی: ئەو کەسە کە بەسەر نەفسی دا زال دەبێ. کەواتە بەگوێ نەکردنی هەواو نەفس مانای کارکردنی عەقڵ و بەرز راگرتنی کەسایەتی، بەردەوام بوونیەتی لەسەر ئەم رینگایە.

(١) روضة المحبين ونزعة المشتاقين، ص: ٥٣٠.

(٢) روضة المحبين ونزعة المشتاقين، ص: ٥٣٢.

ههشتهم: لی پرسینه وه له گهڵ نهفس:

لپرسینه وه پئویست و گرنگه چونکه بههویه وه دهزانری به ره و کام ئاراسته دهپۆی، به ره و بی دینی یان به ره و دینی خوا و خوره و شتی به رزی ئیسلام.

بزانه ئەم سست بوونه وه و لادانه له ریگای پاست به شه و و پۆژیک پوونادات، به لکو ئاگادار به پۆژ له دوی پۆژ واز له چاکه یه ک دههینی و خراپه یه ک له شوینیدا ئەنجام دهدهی، له بهر ئەمه پئویسته هه موو کاتیک لی پرسینه وه له گهڵ نه فست بکهی، ئەگه ر گونا هت کردووه تۆ به بکهی و چاکه ی له دوی ئەنجام بدهی تا وه کو خۆت پاست بکه یه وه له رووخاندن و به رده وام ببیت له م ریگایه، پێشه و عومه ر (خوا لی رازی بی) ده فه رمووی (حاسبوا أنفسکم قبل أن تُحاسبوا، وَتَزَيِّنُوا لِلْعَرْضِ الْاَكْبَرِ)^(۱).

واته: لی پرسینه وه له گهڵ خۆتان بکه ن پێش ئه وه ی لی پرسینه وه تان له گه لدا بکری، کرده وه کانتان هه لپسه نگێنری. موسلمان ی ژیر ئه و که سه یه به به رده وام سه رکۆنه ی نه فسی خۆی ده کات و کارو کرده وه بۆ دوی مردن ئەنجام ده دات، که واته لی پرسینه وه پئویسته له کاتی پۆیشتن له سه ر ئەم ریگایه تا خالی لاواز چاک بکریته وه لایه نی به هیزیش به هیز تر بکری و په ره ی پی بدری، بوونی لی پرسینه وه مانای به رده وامی یه و نه بوونی لی پرسینه وه مانای هه لدیر و روچوونه له ناو زه لکاوی گونا ه و پاشانیش لادانه له سه ر ریگای پاست.

(۱) اخرجه الترمذي في (سننه) كتاب: صفة القيامة والرقائق والورع برقم (۲۴۵۹) ص: ۵۵۴.

نۆپەم: خۆ پاراستن لە ناو قەلاکانی بەندایەتی کردن:

خوای گەوره لە رێگای پیغەمبەرەوه (ﷺ) وەکو پەحمەتیک قەلاى بەهیزی تەرخان کردووه، دەرگاکی لە بەرامبەر ئەنجامدانی هەندیک لە بەندایەتی کردندا دەکاتەوه تا موسلمانان دەستی پێوه بگرن، بەهۆیەوه بچنە ناو قەلاکان بۆ ئەوێ پارێزراو بن لە پیلان و هێرشى شەیتانەکانى مەرۆ و جتۆکەکان، بێگومان هەولێدانی ئەم شەیتانانە بۆ خراپ کردنی موسلمانان ناوەستى و بەردەوام دەبێ تا دوا ساتەکانى گیان (روح) دەرچوونی موسلمانان.

لەم بەندایەتی کردنانەش: زۆر زیکر کردنە، زۆر زیکرکردن بەشیوەیەکی گشتی یارمەتی دەریکی زۆر کاریگەرە لەسەر درێژە پێدان و بەردەوام بوون لەم رێگایەدا، خوای گەوره ش بەهێزو دەسەلاتی خۆی لەگەڵ ئەم کەسەدا دەبێت وەکو دەفەرموویت ﴿فَاذْكُرُونِي اُذْكُرْكُمْ﴾^(۱) واتە: یادى من بکەن، تا منیش یادى ئێوه بکەم، خوای گەوره لەفەرموودەیهکی قودسی کە پیغەمبەر (ﷺ) بۆمان دەگیرێتەوه و دەفەرمووی (أنا مع عبدي اذا هو ذكّرني وَتَحَرَّكَ بِي شَفْتَاهُ)^(۲) واتە: من لەگەڵ بەندەکەمم ئەگەر ئەو زیکی من بکات و لێوهکانی بەزیکی من بجولێنێت. لەمانەش زیکی بەیانیان و ئیواران،

(۱) البقرة: ۱۵۲

(۲) أخرجه ابن ماجه في (سننه) كتاب: الادب، باب: فضل الذكر، برقم (۳۷۹۲)، ص ۶۲۵، والحاكم في (المستدرک) كتاب: الدعاء والتكبير والتلهيل والتسبيح والذكر، برقم (۲۴/۱۸)، ۶۷۳/۱. صححه الالباني في سنن ابن ماجه.

زیکری چوونه ژووره وه و هاتنه دهره وه له ناو مزگه وتو ماله وه، وتنی (۱۰۰) جار له م زیکره (لا اله الا الله وحده لا شریک له، له الملك والحمد وهو على کل شیء قدير) به تاییه تیش قورئان خویندن که به هاری دلانه، داگیرسانی نوره له ناو دلان، سوتاندن و نه هیشتنی وه سوه سه کانی شهیتانه، به رزبوونه وه ی باوه په، بویه هیچ رۆژیک به پێ نه که ی به بی قورئان خویندنه وه. به کورتی بهرده وامبوون پێویستی به نه وه هیه که دهمت بهرده وام ته پ بیت به زیکری خوای گه وه.

دهیه م: ئارام گرتن له سه ر بهرده وام بوون :-

ئارام گرتن گه وره ترین نیعمه ته که خوای گه وره ده به خشیت به نده که ی چونکه به هویه وه خۆشه ویستی خوای گه وره به ده ست ده هیئی، هیزو توانای خوای گه وره بۆ خۆت و مسۆگه رده که ی، پاداشتی بی پایان وه رده گری، سه ره پای نه مه ش ئارام گرتن بۆ موسلمان وه کو سه ربازیک ی نه دۆراو قه لایه کی به هیز وایه، که شتی سه لامه تی په رینه وه شه بۆ به هه شت.

قال تعالی ﴿وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضْرِبْكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا﴾^(۱). واته: نه گه ر ئیوه ئارامگرین (له سه ر نه زیه ت و ئازاره کانیان)، و له خواترس بن و خۆپاریزگار بن (له به رامبه ر گونا ه) نه وا پیلان و فیل و شه پی شه پخوازان هیچ زیانتان لی نادات (به لکوبه سه ر خۆیاندا ده شکیته وه و سه ری خۆیان ده خوات).

(۱) ال عمران: ۱۲۰.

که واته هوکاري سهرکه وتن به سهر شه يتان و دوژمنان نارام گرتن و له خوا ترسيه.

وه کو پيغه مبهري (عليه السلام) ده فهرموو: (إِلْعَلَّ أَنْ النَّصْرَ مَعَ الصَّبْرِ) ^(۱). واته: بزانه به پاستي سهرکه وتن له گهل نارام گرتن دايه. نارام گرتن هيئت پي ده به خشى بؤ ئه وهى چوک دانه نتي له به رامبهري ههواو نارهنزو پيلانه کاني شه يتان.

نارام گرتن له سهر ئه نجام نه داني گونا ه و تاوان، له سهر گوپاپايه لي فرمانه کاني خواي گه وره، له سهر هه موو ئه و ناخوشيانه ي که دینه سهر ريگات زور پيويسته، نارام گرتن په گيکه له باوه په وه و لي جيا نابيته وه وه کو پيغه مبهري (عليه السلام) ده فهرموو: (أَفْضَلُ الْإِيْمَانِ؟ الصَّبْرُ وَالسَّمَاة) ^(۲). واته: باشتري و گه وره ترين باوه پ بريتيه له (نارام گرتن و گياني ليپورده يي)، که واته: هر که سيک نارام گر نه بوو ئه و باوه پي ته واو نيه، بؤ ئه وهى بتواني روژه ناخوشه کان و به ربه سته کان بپري و به سهر ياندا زال بيي، ئه و ده بي نارامگرتن تويشو و (زاد) و زه خيرت بي. بانگه شه و بانگه وازي دينداريش ماوه کورت ده بي ئه گه ر نارام گرتني له گه لدا نه بيت، نارامگرتن خاوه نه که ي ته نها به به هشت ده سپيري وه کو خواي گه وره ده فهرموو ﴿وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ﴾ ^(۳).

(۱) أخرجه احمد في (مسنده) برقم (۲۸۰۰).

(۲) صحيح الجامع الصغير برقم (۱۰۹۷) ۱/ ۲۴۷.

(۳) الرعد: ۲۳-۲۴.

واته: فریشته‌کان له هه‌موو ده‌رگا‌کان لی‌یان ده‌چنه ژووره‌وه پێ‌شوازیان لی‌ ده‌که‌ن ده‌لێ‌ن سه‌لامتان لی‌ بی‌ت، به‌هۆی ئه‌و ئارامیه‌وه که گرتتان هاتنه ئه‌م شوینه و با‌شترین ماله شوینتان.

یازدهه‌م: پارانه‌وه:-

پارانه‌وه چه‌کی موس‌لمانانه، خالی په‌یوه‌ندیه به‌و زاته‌ی که په‌روه‌ردگاری جیهانه، زانیه به‌هه‌موو شتی‌ک، توانا‌داره به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌ک، هه‌چ شتی‌کی لی‌ وون نابیت جا چ گه‌وره بی‌ یان بچوک چ له ئاسمان بی‌ یان زه‌وی یان ده‌ریا‌کان، ئه‌و زاته‌یه که ده‌مانپاریزی له وه‌سوه‌سه‌ی شه‌یتانه‌کان، له‌به‌ر ئه‌مه ده‌بی‌ ژۆر داوی لی‌ بکه‌ین که پێ‌نماییمان بکات بۆ سه‌ر پێ‌گای راست، وه‌کو خوای گه‌وره ده‌فه‌رمووی: ﴿أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾^(۱) واته: رێ‌نمونی‌مان بکه‌ بۆ رێ‌گای راست. له‌به‌ر گرنگی باب‌ه‌ته‌که خوای گه‌وره ئه‌م پارانه‌وه‌ی له‌ناو نوێژدا کردۆ‌ته‌ فه‌رز که ده‌بی‌ روژی چه‌نده‌ها جار پێ‌ی بپاریینه‌وه‌و داوی لی‌ بکه‌ین پێ‌نماییمان بکات بۆ سه‌ر پێ‌گای راست، که‌واته له‌یادمان نه‌چیت.

سروش‌تی دلی‌ مرو‌ف وایه که زوو زوو گۆ‌رپانکاری به‌سه‌ر دادیت له‌به‌ر ئه‌وه خوای گه‌وره پارانه‌وه‌یه‌که‌مان فێ‌ر ده‌کات که پێ‌ی بپاریینه‌وه که ده‌فه‌رمووی: ﴿رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ

(۱) الفاتحه: ۶.

الْوَهَّابُ^(۱). واته: ئه‌ی په‌روه‌ردگارمان دله‌کانمان له‌راستی و هیدایه‌ت لاهمه‌ده‌و راگیراوی بکه‌ پاش ئه‌وه‌ی که هیدایه‌تت داوین و له‌لای خۆته‌وه به‌زه‌ییمان پێ‌ببخشه به‌مانای (دله‌کانمان راگیراو بکه و سه‌رکه‌وتوومان بکه له‌ ئه‌نجامدانی کاری چاکه و ئه‌نجام نه‌دانی کاری خراپه) به‌پاستی به‌خۆت به‌خشینه‌ری.

هه‌روه‌ها چیڕۆکی ساحیره‌کانی فیرعه‌ون، که فیرعه‌ون به‌هه‌موو هیڤو ده‌سه‌لاتی خۆی هه‌ره‌شه‌ی لێ‌کردن بۆ ئه‌وه‌ی واز به‌یئن له‌م پێگایه، ئه‌وانیش له‌به‌رامبه‌ر ئه‌وه‌دا له‌فیرعه‌ون نه‌پارانه‌وه که به‌زه‌ییان پێ‌ببێته‌وه به‌لکو له‌خوای گه‌وره‌ پارانه‌وه‌که راگیراویان بکات، خوای په‌روه‌ردگاریش پارانه‌وه‌که‌یانی له‌قورئانی پیڕۆز بۆ تۆمارکردوین، تا ئیمه‌ش ده‌ست به‌م پارانه‌وه‌ بگرین له‌و کاته‌ی دووچاری هه‌مان بارودۆخی ئه‌وان ده‌بینه‌وه‌و وه‌کو ده‌فه‌رمووی: ﴿رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَقَّنَا مُسْلِمِينَ﴾^(۲). واته: ئه‌ی په‌روه‌ردگارمان راگیراومان بکه‌و ئارامیمان به‌سه‌ر دا‌برێژه‌و به‌موسڵمانیه‌تی به‌مانمێنه، به‌مانای ئارامیمان پێ‌ببخشه هه‌تا به‌رگه‌ی ئه‌شکه‌نجه‌و ئازار فیرعه‌ون بگری بۆ ئه‌وه‌ی له‌هه‌ق و ئیسلامه‌تی لانه‌ده‌ین.

ئه‌گه‌ر سه‌یری پێشه‌نگ و خۆشه‌ویسته‌که‌مان بکه‌ین سه‌رنج ده‌ده‌ین له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی خوای گه‌وره‌ له‌هه‌موو گونا‌هه‌کانی پێشوو و پاشتری خۆش ببوو، موژده‌ی به‌هه‌شتی پێ‌درا‌بوو، هه‌روه‌ها له‌هه‌موو که‌س زیاتر له‌ خوای

(۱) ال عمران: ۸.

(۲) الاعراف: ۱۲۶.

گه وړه ده ترسا ، ئینجا زوړترین پارانه وهی ئه مه بوو که ده یفه رموو(یا مُقْلَبَ الْقُلُوبِ ثَبَّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ) ^(۱). واته: ئه ی ئه و زاته ی دلّه کان ده گوړی دلم راگیراو بکه له سهر دینه که ت. ئه ی سه باره ت به ئیمه که له م سهرده مه پر فیتنه و گوماناویه ده ژین پیویست ده کات له هه موو کرپنوشیک به ترسه وه ئه م پارانه وه یه دووباره بکه ینه وه، تاوه کو خوی گه وړه به رده واممان بکات له سهر ئه م ریگایه پیروژه. پیغه مبه ر(ﷺ) پارانه وه یه کی دیکه مان فیر ده کات تا پیی بیاریینه وه که ده فهرمووی (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الثَّبَاتَ فِي الْأَمْرِ وَالْعَزِيمَةِ عَلَى الرُّشْدِ) ^(۲). واته: ئه ی خویاه داوات لی ده که م راگیراو به رده واممان بکه ی له سهر ئه م دینه، هیزو توانام پیی ببه خشه له سهر ریگای راست، ئیمامی حسن(رحمه تی خوی لی بی) هر کاتیک ئه م ئایه ته ی ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا﴾ ^(۳) بخویند بایه وه ئه و دوعای ده کرد ده یفه رموو(اللهم انت ربنا فارزقنا الاستقامة) ^(۴). واته: ئه ی خویاه تو په وړه دگارمانی و به رده وامیمان پیی ببه خشه.

(۱) أخرجه الترمذي في (سننه) كتاب: القدر، باب: أن القلوب بين اصبعي الرحمن، برقم(۲۱۴۰) ص: ۴۸۳، وابن ماجه في (سننه) كتاب: الدعاء، باب: دعاء رسول الله (ﷺ) برقم(۳۸۳۴) ص: ۶۲۲. سلسلة الاحاديث الصحيحة، باب: فضائل القرآن والادعية والاذكار والرقى برقم(۲۸۹۳) ص: ۵۲۸.

(۲) أخرجه أحمد في (مسنده) برقم(۱۷۱۱۴) ۳۳۸/۲۸، سلسلة الاحاديث الصحيحة باب: الفتن واشراط الساعة والبعث، برقم(۲۶۳۵) ص: ۴۸۱.

(۳) فصلت: ۳۰.

(۴) الجامع لاحكام القرآن: ۲۳۴/۱۵.

به ربه سته کانی سهر ریگای به رده وامبوون

بۆ گه‌یشتن به به هه‌شت و به رده وامبوون له سهر ریگای راست، زۆر ئاسته‌نگ و به ربه‌ست له به رده وام موسلمان هه‌یه، که پێویسته زۆر به هه‌ستیاری و هوشیاریه وه مامه‌له‌یان له گه‌له‌دا بکات، چونکه نه‌گه‌ر وریا نه‌بیته له‌وانه‌یه هه‌نگاوه‌کانی بوه‌ستیت و بکه‌ویتته هه‌له‌و گیرخواردن به‌هۆیانه‌وه له‌مانه‌:—

یه‌که‌م: ئافره‌تان

زانایان جه‌خت له‌سهر ئه‌وه ده‌که‌نه‌وه که تی‌ک‌لبوون و لی‌ک نزی‌ک‌بوونه‌وه‌ی هه‌ردوو ره‌گه‌ز به‌شێوازی‌کی ناشه‌رعی و ری‌گا پێنه‌دراو کاری‌گه‌ری له‌سهر پیاوان و ژنان به‌جێده‌هێلێت له‌به‌رده‌وامبوونیان له‌سهر ئایین وه‌کو پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌فه‌رمووێت (ما تَرَكْتُ بَعْدِي فِتْنَةٌ أَضَرَّ عَلَى الرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ) ^(١). واته: گه‌وره‌ترین فیتنه له‌دوای خۆم جیم هه‌یشتبێ و زیانی هه‌بیته بۆ سهر پیاوان ئه‌وا ئافره‌تانن، به‌پاستی کاری‌گه‌ری زۆر خه‌یرایان هه‌یه له‌سهر پیاوان. له‌فه‌رموده‌یه‌کی دی‌که پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌فه‌رمووێ: (.....) واتقوا النساءَ فَإِنَّ أَوَّلَ فِتْنَةٍ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانَتْ فِي النِّسَاءِ ^(٢). واته: خۆتان بپاریزن له ئافره‌تان چونکه یه‌که‌م فیتنه‌ی نه‌وه‌ی ئیسرائیل له‌ ری‌گای ئافره‌تان بوو.

(١) متفق علیه.

(٢) اخرجه مسلم، كتاب: الرقاق، باب: واكثر اهل النار النساء، وبيان الفتنة بالنساء برقم (٢٧٤٢)

قال سعيد بن المسيّب: ما ايسَ الشيطانُ مِنْ اِحدٍ قَطُّ اِلَّا اُتاهُ مِنْ قِبَلِ
النِّسَاءِ ^(١). واته: گەر شهیتان له هه‌وڵدان بۆ خشته‌بردنی که‌سیک بێ هیوا
بوو، ئەوا له پێگای ئافره‌ته‌وه هه‌وڵی زه‌فه‌ربردنی بۆ ده‌بات.
له‌م بابته‌ مه‌به‌ستمان ئەو ئافره‌تانه‌وه به‌کاره‌ ناشیاوه‌کانیان
کارێگه‌ریان له‌سه‌ر باوه‌رداران هه‌یه‌.

دووهم: خۆپاراستن له‌ پاره‌و پو‌ل و دونیا به‌حه‌رامی:

پێ‌بوارانی ئەم پێگایه‌، له‌م پێگایه‌دا دونیایه‌کی شیرین و رازاوه‌ی تێدا
هه‌یه‌، خۆتی لێ بپاریزه‌ چونکه‌ ئەگەر هه‌رکه‌سیک له‌سه‌ری بوه‌ستی‌و
زیاده‌په‌وی بکات له‌تیکه‌ڵ بوونیدا له‌وانه‌یه‌ تووشی هه‌لاکه‌تی بکات، ئەوا
پاپیچی ناو گێژاوی بێئاگایی بکات له‌قورئان و گۆڤو پۆژی دوا‌یی، ته‌نیا
هۆشی لای چۆنیه‌تی پاره‌ کۆکردنه‌وه‌ بێت به‌بێ گۆیدان به‌حه‌لال و حه‌رام
ئه‌مانه‌ش وای لێده‌که‌ن له‌بازنه‌ی خه‌م و خه‌فته‌و رهنج کێشانیکی نۆز
بخولیینه‌وه‌ په‌نگه‌ ئەمه‌ بێته‌ هۆی ده‌وله‌مه‌ندی به‌لام به‌بێ ئەوه‌ی هیچ
چاکه‌یه‌کی کردبێته‌ زه‌خیره‌ی پۆژی دوا‌ی و به‌ده‌ست به‌تالی و به‌هه‌ژاری روو
له‌ گۆڤو حسابی بکات سه‌ره‌پای ئەمانه‌ش لادان له‌پێگای پاست و به‌هه‌شتی
لێ بکه‌ویته‌وه‌، له‌ئه‌نجامدا دۆزه‌خ ده‌بێته‌ شوینی چونکه‌ به‌هه‌شت شوینی

(١) روضة المحبین ونزہة المشتاقین، ص: ٢٤٠.

که سانی خاوینه له هه موو پووێکه وه وه کو خوی گه وه ده هه رمووی قال تعالی ﴿.....وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ﴾^(۱).

واته: کاتیک ده گه نه لای ده رگای به هه شت ده رگاوانه که پیشوازیان لی ده کات و پێیان ده لێن سه لامتان لی بیت ئیوه به هوی خاوینیتان هاتنه به هه شت و برۆنه ناو به هه شت به هه میشه یی

عن أبي سعيد الخدري (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله (ﷺ) (إِنَّ الدُّنْيَا حُلُوهٌ خَصْرَةٌ وَإِنَّ اللَّهَ مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا، فَيَنْظُرُ كَيْفَ تَعْمَلُونَ، فَاتَّقُوا الدُّنْيَا وَاتَّقُوا النِّسَاءَ)^(۲). واته: به راستی ئه م دونیا به شیرین و سه وزه به مانای سه رنج پاکیش و خوشه ویسته، خوی گه وه ئیوه ی جینشین کر دونه که هه ندیکیان بو هه ندیکی جیده هیلین، خوی گه وه سه یر ده کات تا ئیوه چون مامه له ی له گه ل ده که ن. (مانای کار به فه رمانه کانی خوی گه وه ده که ن یاخود نا، خۆپاریژ ده بن له قه ده غه کراوه کان و شه هه واته کانتان یاخود نا) خۆتان بپاریژن له دنیا، خۆتان بپاریژن له ئافره تان.

عن أبي سعيد (رضي الله عنه) قال: جلس رسول الله (ﷺ) على المنبر، وَجَلَسْنَا حَوْلَهُ، فَقَالَ (إِنَّ مِمَّا أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِي مَا يُفْتَحُ عَلَيْكُمْ مِنْ زَهْرَةِ الدُّنْيَا وَزِينَتِهَا)^(۳).

(۱) الزمر: ۷۳.

(۲) اخرجه مسلم، كتاب: الرقاق، باب: واكثر اهل النار النساء، وبيان الفتنة برقم (۲۷۴۲) ص ۹۷۰.

(۳) متفق عليه.

واته: ئەبو سعید(خوای لێی رازی بێ) دەلێ پیغەمبەر(ﷺ) لەسەر مینبەری دانیشتبوو ئێمەش لەچواردەورەى دانیشتین، فەرمووی بەراستی ئەوەى لە دواى خۆم لەسەر ئێوە بترسێم ، کرانەوێ خۆشى و پازانەوێى دونیایە بەرووی ئێوە. بەمانای تێکەلێ ناو خۆشیەکانى بێن- چونکە زۆر کەس لەکاتى ناخۆشى ئارامگر دەبێ و واز لەدینی خۆى گەورە ناهێنن، بەلام کە خۆشى دنیا پەروى تێکردوون و دەوڵەمەند بوونە ئەوا بەهۆیەو سەر خۆش بوونەو، زۆرجاریش دەوڵەمەندیەکەیان غەوری کردوون لەئەنجامدا زیادەپەویان کردووە.

عن كعب بن عياض (رضى الله عنه) قال: سمعت رسول الله (ﷺ) يقول (إنَّ لِكُلِّ أُمَّةٍ فِتْنَةٌ، وَفِتْنَةُ أُمَّتِي الْمَالُ)^(١).

واته پیغەمبەر(ﷺ) دەفەرمووی هەمووگەلێک بەشتێک تاقى کرانەتەو، تاقى کردنەوێ ئومەتى منیش پارەوپۆلە.

کەواته: ئاگادارى ئەم تاقى کردنەوێ بە چونکە گوێرایەلێ کردنى مانای لادانە لەدین و هەق و راستگویی، قال رسول الله (ﷺ) (قَالَ اللَّهُ مَا الْفَقْرُ أَخْشَى عَلَيْكُمْ، وَلَكِنْ أَخْشَى أَنْ تَبْسُطَ الدُّنْيَا كَمَا بَسَطَتْ عَلَى مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فَتَنَافَسُوهَا كَمَا تَنَافَسُوهَا، فَتُهْلِكُكُمْ كَمَا أُهْلَكْتُهُمْ)^(٢).

(١) أخرجه الترمذي في (سننه) كتاب: الزهد، باب: ما جاء أن الفتنة هذه الامة المال برقم (٢٣٣٦) ص: ٥٢٧، سلسلة الاحاديث الصحيحة، باب: الفتن واشراط الساعة والبعث برقم (٢٥٥٣) ص: ٤٦٥.

(٢) متفق عليه.

واته: پښه مېر (ﷺ) سویند ده خوا بۆ ته نکید و گرنکی بوون له م قسه یه ی که فهرمووی من له ئیوه ناترسم له هه ژاری، (به مانای هه ژاری به خه تان بگرئ به هۆیه وه دوور بکه ونه وه له خوای گه وره چونکه زۆرجار هه ژاری و نه بوونی بوونه ته رحمت، ته نانه ت نزیک بوونه وه ی له خوای گه وره و مزگه وت وه ق لی که وتۆته وه)، به لام نه وه ی ده ترسیم له ئیوه نه م دوونیا به که به پروتان بکریته وه وه کو چۆن بۆ گه لانی پيش ئیوه ش کرابۆوه، ئیوه ش کپرکییان له سهر بکه ن وه کو چۆن ئه وان کپرکییان له سهر ده کرد ئینجا تووشی له ناو چوون بېن وه کو چۆن ئه وانی تووشی له ناو چوون کرد.

عن ابن مسعود (رضی الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال (إِنَّ هَذَا الدِّينَارَ وَالْدِّرْهَمَ أَهْلَاكَ مَنْ قَبْلَكُمْ، وَهُمَا مُهْلَاكُكُمْ)^(۱).

واته: به راستی نه و دینار و درهمه به بو ئه وانی پيش ئیوه ی تووشی له ناو چوون کرد، نه م دووانه ش ئیوه ش تووشی له ناو چوون ده که ن. نه مه ش مانای هه رکه سیك خۆشه ویستی بۆ پاره و ئامانجی لی ته نها کۆکردنه وه بی، که به رده وام هه ول له پیناوی بدرئ بۆ نه وه ی له به رامبه ر خزم و دراوسییه کانت زیاترم هه بیته؟! نه مه ش وای لی لیده کات زه کات نه ده دات، نوێژ بچوینیت، ناپاکی بکات له کاتی کۆکردنه وه ی، له نه نجامدا پاره ده بیته دین و ویژدان، نه گه ر پيشتر مزگه وت شوینی بوو بیته نه وه ئیستا بازار ده بیته شوینی. سه رکه وتن به سهر تاقیکردنه وه ی خۆشه ویستی دونیا و پاره و پول مانای ده رباز بوونه له فیتنه و به رده وام بوونه له رپگای خوای گه وره، وه کو به حیای

(۱) صحیح الجامع الصغیر برقم (۲۲۴۵) ۱/ ۴۴۷.

کۆری معاز (رهحمه تی خوی لی بی) دهفه رمویتی: (یا ابن ادم، لایزال دینک متمزقاً مادام القلب بحب الدنيا متعلقاً)^(۱). واته: ئه ی نه وه ی ئاده م، تا ئه و کاته ی دلت به خوشه ویستی دونیاوه به سترابیتته وه، به رده وام ئایینه که ت له له ت له لت بووندایه.

تیبینی: کارکردن و پاره پهیدا کردن به به ندایه تی کردن بۆ خوی گوره ده نوسری به لام له چوار چپوه ی شه رعدا بیت.

سییه م: به خو سه رسام بوون (العُجَب):

به خو سه رسام بوون به کیکه له نه خوشه یه کوشنده کان که ژهره که ی جوړه ها کاریگه ری خراب به جی جیده هیلتیت، له مانه وه ستاندن له به رده وامی و کۆت و زنجیرکردن له بواری کارکرندا.

ئاگاداریه: به و کرده وه چاکانه ی که ئه نجامت داو، به و پله و پایه و ئاسته زانسته ی که پی گه یشتووی له خوبایی نه بیت، هر چه ند کرده وه ی زۆر ئه نجامبده ی له نوژیو رۆژوو به خشین و ته مه نیکی زۆرت له بانگه واز کردن بۆ پربازی ئیسلام سه رف کردبیت ئه و ئه م دوو خاله له پیش چاوت دابنی:—

أ-تو به هوی کرده وه کانت ناچیت به هه شت و رزگارت نابیت له دۆزه خ ته نها ئه گه ر خوی گه و ره ره حمت پی بکات، وه کو پیغه مبه ر(ﷺ) ده فه رمووی(لَنْ يَدْخُلَ أَحَدًا مِنْكُمْ عَمَلُهُ الْجَنَّةَ. قالوا: ولا انت يا رسول الله؟

(۱) أخرجه ابو نعيم في (حلية الاولياء)، برقم (۱۴۴۹۷)، ۱۰/۵۴.

قال: ولا انا إلا أن يتَغَمَّدَنِي اللهُ مِنْهُ بِفَضْلٍ وَرَحْمَةٍ^(۱). واته: پیغمبر (ﷺ) فہرموی: هیچ کہ سبک له نیوہ به ہوی کردہ وہ کانی ناچیتہ به ہشت، ووتیان: توش ئہی پیغمبر (ﷺ) خوا (ﷺ)، فہرموی: به لی منیش تہنہا ئہ گہر خوی گہورہ به زیاد به خشین و رحمہ تی خوی بمباتہ به ہشت. ب- ہر چند کردہ و ہت زور بی تو نازانی نایا خوی گہورہ لیتی و ہر گرتوہ یا خود نا؟!

عن عائشة (رضی اللہ عنہا) قالت: سألتُ رسولَ اللہ (ﷺ) عن هذه الآية ﴿وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ﴾^(۲) قالت عائشة: أُمُّ الَّذِينَ يَشْرَبُونَ الْخَمْرَ وَيَسْرِقُونَ؟ قال ((لاِبْنَتِ الصديق ولكنهم الذين يصومون ويصلون ويتصدقون، وهم يخافون أن لا يقبل منهم))^(۳) أولئك يسارعون في الخيرات وهم لها سابقون. واته: دایکی باوہ پداران (خوا لی رای بی) فہرموی پرسیارم له پیغمبر (ﷺ) خوا کرد (ﷺ) دہ بارہی ئہم نایہ تہ کہ خوی گہورہ دہ فہرموی: ئہ وانہی کہ کاری چاکہ ئہ نجام دہ دہن و مالیان دہ به خشن، له گہل ئہ و ہدا دلیان دہ ترسی (کہ کردہ وہ کانیان و ہرنہ گیریت و رزگاریان نہ کات له سزای خوی گہورہ)، عائشہ (خوا لی رازی بی) فہرموی

(۱) أخرجه مسلم، كتاب: صفة القيامة والجنة والنار، باب: ان يدخل احد الجنة بعمله بل برحمة الله تعالى برقم (۲۸۱۶) ص: ۱۰۰۱.

(۲) المؤمنون: ۶۰-۶۱.

(۳) أخرجه الترمذي في (سننه) كتاب: ثواب القرآن، باب: (من سورة المؤمنون) برقم (۳۱۷۵) ص: ۷۱۴، وابن ماجه في (سننه) كتاب: الزهد، باب: التوقي في العمل، برقم (۴۱۹۸) ص: ۶۹۷. وصححه الالباني.

ثایا ئەوانە ئەو کەسانەن، کە ئارەق دەخۆنەووە دزی دەکەن، پیغەمبەر (ﷺ) فەرمووی: نەخێر ئەی کچی صدیق، بەلکو ئەوانە ئەو کەسانەن رۆژو دەگرن و نوێژی دەکەن و دەبەخشن، لەگەڵ ئەوەشدا ئەوانە دەترسێن کردەووەکانیان لێ وەرنەگیری، ئینجا ئەم ئایەتە ی خوێندەووە (ئەوانە ی ئەو وەسفانەیان تێدا یە، کەسانی کە لە ئەنجامە دانی کارە چاکەکاندا- لە بەررە زامەندی خودا- هەمیشە پەلە دەکەن.

کەواتە: دەبێ بەردەوام ترسمان هەبێ لە وەرگرتنی عیبادەتەکانمان نەوێک بەهۆیەووە سەرسام بین، سەرئەنجام ببێتە فیتنە بۆمان .

بزانه باوکی پیغەمبەرەن ئیبراھیم (علیه السلام) و کۆرە کەشی اسماعیل (علیهما السلام) لەگەڵ ئەوێ بە فەرمانی خوای گەورە کە عەبە ی پیرۆزیان دروست دەکرد ئینجا دەیان فەرموو ﴿رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ واتە: ئە ی پەروەردگارمان ئەم کردەووەمان لێ وەرگرەو خۆت بیسەرۆزانای.

براو خوشکی موسلمان: ئامۆژگاری (مطرف بن عبدالله) لەگۆی بگرە کە دە فەرمووی: (لأنَّ أبيتَ نائماً وأصبحَ نادماً أحبُّ اليَّ من أن أبيتَ قائماً وأصبحَ مُعْجَباً)^(۱) واتە: مۆتەرف دەلێ: ئەگەر بێت و بەشەو بخەوێت بە یانیە کەش پەشیمان ببیەووە (بەووە کەشەو نوێژت نە کردووە) بەلای من خۆشترە لەوێ کە بەشەو هەلبستیەووە شەو نوێژ بکە ی و بە یانیە کەش بەهۆیەووە بەخۆ سەرسام ببیت.

(۱) سیر اعلام النبلاء ، ۱۹۰/۴

که واته ههولبده کردهوهی چاک بکهو پاشان له یادی بکهوو باسی مهکه،
نهوهک ئەم باس کردنه ببیته هوی بهخۆ سه‌رسام بوون، چونکه ئەم دهرده
سه‌رده‌کیشی بۆ خۆ به‌زل زانین و له‌پاشانیش سست بونه‌وه.
پێغه‌مبه‌ر(ﷺ) ده‌فه‌رمووی(ثلاثٌ مُهلِکاتٌ، وثلاثٌ مُنجیاتٌ.... فاما
المُهْلِکاتُ، فشحُّ مطاعٌ، وهوى مُتَّبَعٌ، وإعجابُ المرءِ بنفسِه) ^(١). واته: سێ شت
هه‌ن موسلمان تووشی له‌ناوچوون و دۆراندن ده‌کا: ره‌زیلیه‌یه‌کی زۆر، شوین
که‌وتنی هه‌واو نه‌فس، به‌خۆ سه‌رسام بوون. هه‌ر که‌سێک ده‌یه‌ویت له‌م رێگایه
به‌رده‌وام بێت ئەوا ده‌بی‌ ده‌رمانی له‌بیرکردنی چاکه‌کان و دانانی گونا‌هه‌کان
له‌ نێوان هه‌ردوو چاودا به‌کاربهێنێ چونکه‌ دژی نه‌خۆشی به‌خۆ سه‌رسام
بوونه، به‌به‌رده‌وام به‌چاوی سه‌رنشته‌کردن و که‌م و کوپی سه‌یری خۆی بکا،
نه‌وه‌ک به‌چاوی که‌وره‌یی و شانازیی و به‌خۆ سه‌رسام بوونه‌وه سه‌یری خۆی
بکات.

چواره‌م: خۆ به‌زل زانین:

باشترین پێناسه‌ی خۆ به‌زل زانین ئەو پێناسه‌یه‌ که پێغه‌مبه‌ر(ﷺ)
بۆی کردوه که ده‌فه‌رمووی: (كِبْرُ الْحَقِّ وَغَمَطُ النَّاسِ) ^(٢).

(١) رواه الطبراني في (الوسط)، الترغيب والترهيب، الترهيب من البخل والشح، والترغيب في الجود

والسخاء برقم (٢٦٠٧) ٢/٩٨٢، وقال الالباني (حسن لغيره)

(٢) أخرجه مسلم كتاب الإيمان، باب تحريم الكبر وبيانہ برقم ٩١، ص ٥١

واته: خو به زلزانين دوو جوړه

يه كه م: ره تكدنه وهى هق و مل نه دانه بوى.

دووه م: به كه م گرتن و به سووك ته ماشا كړدى خه لكه.

له خو بایى بوون يه كيكه له به ربه سته تر سنا كه كان كه ده توانم وه سفى
بكه م به شير په نجه، چونكه هم د درده له هو كاره كانى گومر اېوونه و زور
به خيراى وا له مړوڅى موسلمان دهكات له ريگای راستى لا بدات و بچيته
سهر ريگای ناراست، خو به گوره زانين سهر چاوهى زوربهى گونا هه كانه و
يه كيكه له و درگايانهى كه شه يتان لى دېته ژوره وه.

خو به زلزانين دروشمى شه يتان و په پره وانيه تى، هر هم د درده بو وای
له شه يتان كړد سهر پيچى فه رمانى خواى گوره بكات كړنوش بو باوكمان
ئاده م (عليه السلام) نه بات. ده توانين بلين هم موو گونا هيك ده توانييت
بشارد ريته وه ته نها خو به زلزانين نه بيټ كه وا له خاوه نه كهى دهكات ئاشكرای
بكات و خه لكى پيى بزانييت.

كه واته: ده بيټ زور ئاگادارى خو به زلزانين بين چونكه خواى گوره

زياتر له نايه تيك هه پره شهى توند ئاراستهى هم جوړه كه سانه دهكات:-

۱- خواى گوره مورو خه تم له سهر دللى خو به زلزانان ده دات

قال تعالى: ﴿كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُّكْبِرٍ جَبَّارٌ﴾^(۱).

پيش هم نايه ته خواى گوره باس له فيرعه ون و دار و ده سته كهى
دهكات كه موري له سهر دللى داون، له نايه ته ش ده فره مووى: هر به م

جوړهش خوای گه وړه خه تم و موړ ده دات له سهر دلای هه موو خو به زلزان و
نؤرداریکی که لله پره ق، (تا ریگای راست نه دؤزنه وه، هه قیش رت بکه نه وه).

۲- خوای گه وړه که سانی خو به زلزانی خو ش ناویت:

قال تعالى: ﴿إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ﴾^(۱).

واته: به پاستی خوای گه وړه که سانی خوه زلزانانی خو ش ناویت.

۳- ته نها دؤزه خه شویتنی که سانی خوه زلزان.

قال تعالى: ﴿أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ﴾^(۲).

واته: نایا دؤزه خ شویتنی خو به زلزانان نییه.

هه ندیک له هه پره شه کانی پیغه مبر (ﷺ) بو که سانی له خو بایی: -

۱- خو به گه وړه زانان ناچنه به هه شت:

قال رسول الله (ﷺ): (لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ)^(۳).

واته: نه و که سہی به کیشی ده نکؤله په کیش خو به زلزان بیت نه واناچیته
به هه شت. نه گهر خو به زلزانه که ی له سهر باوه پره وه بوو به مانای رته ی
کرده وه نه و کافر ده بیت و هه تا هه تایی ناچیته به هه شت، به لام نه گهر خو
به زلزانینه که ی له سهر باوه نه بوو نه و سزای له سهر ودرده گریت و نینجا
ده چیته به هه شت.

(۱). النحل: ۲۳

(۲). الزمر: ۶۰

(۳). أخرجه مسلم، كتاب الإيمان: باب تحريم الكبر وبيانہ، برقم ۹۱، ص

۲-خۆ به گه وره زانان شوپنیاان دۆزه خه:

عن حارثة بن وهب (رضي الله عنه) قال سَمِعْتُ رسول الله (ﷺ) يقول: (أَلَا أَخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ النَّارِ؟ كُلُّ عُتْلٍ جَوَاطٍ مُسْتَكْبِرٍ)^(۱).

واته: پيغه مبه ر (ﷺ) فه رمويه تي: با پيتان به ليم نيشانه ي
دۆزه خيه كان چيه، هه ر به خوي فه رموي: هه موو دل ر قو چروكي پاره
ويستي خيرنه كه ري خۆ به زل زان.

۳-دوور بوون له خۆبايي بوون ماناي چوونه به هه شته:

قال رسول الله (ﷺ): (مَنْ فَارَقَ رُوحَهُ جَسَدَهُ وَهُوَ بَرِيٌّ مِنْ ثَلَاثٍ دَخَلَ الْجَنَّةَ، الْكِبْرَ وَالْدِّينَ وَالْغُلُولَ)^(۲).

واته: هه ر كه سيك گياني له لاشه ي جيا بووه و دوور بوو له م سي شته
ئه و ئه م گيانه چۆته به هه شته وه:
أ-له خۆ به گه وره زانين.

ب-له قه رزاري.

ج- له ناپاكي كردن له و ده سته وتانه ي كه له كاتي جيهاد كردن له گه ل
كافران ده ست ده كه ویت.

(۱). أخرجه البخاري كتاب التفسير برقم (٤٩١٨) ص ٧٠٣، ومسلم كتاب الجنة وصفة نعيمها وأهلها

باب النار يدخلها الجبارون والجنة يدخلها الضعفاء برقم (٢٨٥٣) ص ١٠١

(۲). أخرجه الترمذي في (سننه) كتاب: السير، باب ما جاء في الغلول، برقم ١٥٧٢، ص ٣٧٢ سلسلة

الأحاديث الصحيحة، باب المواعظ والرقائق برقم ٣٦٧٥، ص ٦٨٠

۴- شیوهی که سانی له خۆبایی له روژی دوایدا به ئەندازهی میروولهی ورد (کێلگه) بچوک دهبیتهوه:

کهسی خۆ به زلزان له م دنیا به لوت به رزه و خۆی پێ گه وره تره له خه لکی له بهر ئەمه خوای گه وره له روژی دوایدا نه وه نده بچوکی ده کاته وه تا وای لیدیته ده که ویتته ژیر پێی خه لکی.

قال رسول الله (ﷺ): (يُخْشَرُ الْمُتَكَبِّرُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمْثَالَ الذَّرِّ فِي صُورَةِ الرِّجَالِ، يَغْشَاهُمُ الدُّلُّ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ، يُسَاقُونَ إِلَى سِجْنٍ مِنْ جَهَنَّمَ يُسَمَّى بُؤْلَسَ تَعْلُوهُمْ نَارُ الْأَنْيَارِ، وَيُسْقَوْنَ مِنْ عُصَارَةِ أَهْلِ النَّارِ، طِينَةُ الْخَبَالِ) ^(۱).

واته: خۆ به گه وره زانان له روژی دوایدا هاو شیوهی میروولهی ورد و له سه ر ویتتهی پیاوان کۆ ده کریتته وه له هه موو شوینیک زه بوونی دایانده پۆشی و ده وره یان ده دات، راپیچ ده کرین بۆ به ندیخانه یه که له دۆزه خ که پێی ده لێن (بوله س) ده که ونه ژیره وهی به جوریک بلیسه و گپی ئاگره که له سه ر سه ریان به رزه بیته وه، له گوشر او وهی خوین و ئیسک و پیستی دۆزه خیه کانه وه ده رخوارد ده درین.

پێویسته بۆ چاره سه رکردنی ئەم ده رده ژه هراوییه ده رمانی (تواضع) خۆ به گه وره نه زانین به کار به یتن له پیناو خوای گه وره که له ناو کورده واریدا به روح سوک و ساده ناسراوه.

(۱) أخرجه الترمذي في (سننه) كتاب صفة القيامة والرقائق والورع، باب القيامة، برقم ۲۴۹۲،

ص ۵۶۱ و البخاري في (الأدب المفرد)، باب الكبير، برقم ۵۵۷، ص ۱۹۹ صحيح الجامع الصغير

برقم (۸۰۴۰) ۱۳۳۵/۲

سُئِلَ الْفَضِيلُ بْنُ عِيَاضَ (رَحِمَهُ اللَّهُ) عَنِ التَّوَاضُعِ؟ فَقَالَ: يَخْضَعُ لِلْحَقِّ وَيَنْقَادُ لَهُ وَيَقْبَلُهُ مِمَّنْ قَالَهُ^(١).

واته: پرسایارییان له فوزهیل کرد که ئایا خو به گه وره نه زانین چیه؟
فه رمووی: وه رگرتن و ملکه چ بوونه بۆ راستی ته نانه ت ئه م راستیه له
ده می هه ر که سیکیش ده رچووبیت.

زیاتر له فه رمووده یه کی پیغه مبه ر (عَلَيْهِ السَّلَام) له م بابه ته هه یه له مانه: -
ده فه رمووی: (إِنَّ اللَّهَ أَوْحَى إِلَيَّ: أَنْ تَوَاضَعُوا حَتَّى لَا يَفْخَرَ أَحَدٌ عَلَى
أَحَدٍ، وَلَا يَبْغِيَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ)^(٢).

واته: پیغه مبه ر (عَلَيْهِ السَّلَام) ده فه رمووی: به راستی خوی گه وره سروشی
(وه حی) بۆم ناردوه که له به رامبه ر یه کتریدا خۆتان به گه وره نه زانن، تاوه کو
که س شانازی له سه ر که س نه کات و که سیش ده ستریزیی له سه ر که س نه کات.
له فه رمووده یه کی دیکه دا ده فه رمووی: (مَاتَوَاضِعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ)^(٣).
واته: پیغه مبه ر (عَلَيْهِ السَّلَام) ده فه رمووی: هه ر که سیک له بۆ خوی گه وره
(نه وه ک له به ر ترسی خه لکی یان چاوپرین له به رژه وه ندیبه ک ملکه چ بیت)،
خۆی به بچووک نیشان بدات، ئه و خوی گه وره هه میشه به رزی ده کاته وه،
(به وه ی پله و پایه ی له لای خۆی پی ده به خشی و له ناو دلی خه لکیش
خۆشه ویست و وه رگیراوی ده کات).

(١) مدارج السالکین ٣٣٧/٢

(٢) أخرجه مسلم، كتاب الجنة وصفة نعيمها وأهلها، باب الصفات التي يعرف بها في الدنيا أهل الجنة
وأهل النار، برقم ٢٨٦٥، ص ١١٣

(٣) أخرجه مسلم، كتاب: البر والصلة والآداب، باب استحباب العفو والتواضع برقم ٢٥٨٨، ص ٩٢٥

باشترین پیشه‌نگ له‌م بابه‌ته پیغه‌مبه‌ری کامل و خوشه‌ویستمانه
 سه‌ره‌پای نه‌وه‌ی که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) گه‌وره‌ی هه‌موو نه‌وه‌ی ئاده‌مه (علیه
 السلام) ^(۱) ئینجا له‌خۆ بایی نه‌بوو و خوشی وه‌کو خه‌لکی دیکه‌ دادنه‌نا، بۆ
 نمونه‌:

أ- سلّوی له‌منا لّان کردووه:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) مَرَّ عَلَى غُلَامٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ ^(۲).
 واته: پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌لای مندا لّان تیپه‌ریووه و سلّوی لّی کردوونه.

ب- وه‌لامی داوای خه‌لکی داوه‌ته‌وه:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: (كَانَتْ الْأُمّةُ مِنْ إِمَاءِ أَهْلِ الْمَدِينَةِ لَتَأْخُذُ بِيَدِ
 رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فَتَنْطَلِقُ بِهِ حَيْثُ شَاءَتْ) ^(۳).

واته: ئه‌نه‌س (خوای لّی رازی بیّت) ده‌فه‌رمووی: جاری وا هه‌بووه
 دایکێک له‌ دایکه‌کانی خه‌لکی مه‌دینه به‌ که‌یفی خو‌ی پیغه‌مبه‌ری (ﷺ) بۆ
 هه‌ر شوێنێک بوایه‌ له‌ که‌له‌ خو‌ی ده‌برد، ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر پێداویستیه‌که‌ی له‌
 ده‌ره‌وه‌ی مه‌دینه‌ش بوایه‌، پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) زۆر به‌ نه‌رمی داوایه‌که‌ی
 جێبه‌جێ ده‌کرد.

(۱) أخرجه أبو داود في سننه كتاب: السنة باب التخيير بين الأنبياء (عليهم السلام) برقم ٤٦٧٠،

ص ٨٤٤، صحيح الجامع الصغير برقم (١٤٦٧) ٣٠٩/١

(۲) أخرجه البخاري، كتاب الإستئذان، باب التسليم على الصبيان، برقم ٦٢٤٧، ص ٨٦٨، و مسلم

كتاب: السلام، باب استحباب السلام على الصبيان، برقم (٢١٦٨)، ص ٧٩٢

(۳) أخرجه البخاري كتاب الأدب، باب الكبير، برقم ٦٠٧٢، ص ٨٤٧

ج- له مالله وه له خزمه تی خیزانه کانی بووه:

عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) مَا كَانَ النَّبِيُّ (ﷺ) يَصْنَعُ فِي بَيْتِهِ؟ قَالَتْ: كَانَ يَكُونُ فِي مَهْنَةِ أَهْلِهِ، تَعْنِي خِدْمَةَ أَهْلِهِ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ^(١).

واته: نه سوهد وتی: پرسیارم له عائیشه (خوا لی رازی بی) کرد، له و کاته ی پیغه مبه ر (ﷺ) له مالله وه ده بوو چی ده کرد عائیشه (خوا لی رازی بی) فه رموی: پیغه مبه ر (ﷺ)، که له مالله وه ده بوو له خزمه ت و یارمه تی دانی خیزانه کانی ده بوو و نه گه ر بانگیش بدرابوایه بو نویت نه و بو نویت کردن ده چوو.

ده رباره ی (تواضع) گه لیک وته ی به سوود له لایه ن پیاوچا کان وتراوه نه مه ش به کیکیان:

روي أنه خرج يونس وأيوب والحسن يتذاكرون التواضع فقال لهم الحسن: أتدرون ما التواضع؟ التواضع أن تخرج من منزلك ولا تلقي مسلماً إلا رأيت له عليك فضلاً^(٢).

(١) أخرجه البخاري كتاب الاذان، باب: من كان في حاجة أهله فأقيمت الصلاة فخرج برقم ٦٧٦، ص ٩٨.

(٢) أحياء علوم الدين، ٣/٤٤٧.

واته: ده گټړنه وه روژيکيان يونس و ئه يوب و حه سەن (ره حمه تی خوايان لی بیت) به یه که وه باسی خو به گه وره نه زانینیان ده کرد، حه سەن (ره حمه تی خوی لی بی) فه رمووی: ئایا ده زانن له خو بایی نه بوون چیه هر خوی فه رمووی، خو به زلنه زانین ئه وه یه که له مالی خوت ده رچوویت به هر موسلمانیک گه یشتی له دل وه بلئی به راستی ئه وه چاکه ی له سهرم هیه، خوتی (به قه زاری) بزانی.

له کۆتایی ئه م خاله بۆمان ده رده که ویت که له خو بایی بوون و نه بوون کاریگه ری ته واویان هیه له سهر به رده وام بوون و نه بوون له سهر ئه م ریگایه که بیگومان ریگای به هه شت ته نها جیگای موسلمان ی ساده و ساکاره ده بیته وه.

پینجه م: مشتومر، شه ره قسه، کیشمه کیشم (مجادله).

کیشمه کیشمکردن له گه ل یه کتری ئه گه ر بۆ روونکردنه وه ی بابه تیک بی که مه به ست لی ئالووگوپرکردنی بیرو راو یه کتاپه رستی بیت ئه وا کاریکی باشه، به لام ئه گه ر بۆ ره خنه و عه یب گرتن له وشه و ماناو کاری به رامبه ر بیت، له کاتیکدا که سه که هیچ زانست و زانیاری به لگه یه کی نه بیت، ته نها مه به ست لی توپه کردن و به که م گرتنی به رامبه رکه ی بی و ملکه چی هه ق نه بی ته نها بۆ شیواندن بی ئه وا به پیی فه رموده کان کاریکی لۆمه کراوه چونکه جگه له دل توندی و ناخوشی هیچ لی نایه ته به ره م

عن أبي أمامه (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله (ﷺ) (ما ضلَّ قومٌ بعدَ هُديٍّ كانوا عليه إلَّا أوتُوا الجدَلَ ثمَّ قرأ ﴿مَا ضَرَبُوهُ لَكَ إِلَّا جَدَلًا﴾^(١).

واته: هیچ گه لیک (که سیک) له پاش هیدایه ت گومړا نابیّ تنها له پښکای موجداه له ومشتومړ نه بیّ، پاشان ئه م نایه ته ی خویندنه وه (نه ونموونه یان هر بؤ دهمه ده می هیناوه). که واته کاتیک له م پښکایه راسته ده پوی ئه م بهر به سته دیته پیت خوتی پی سهرقال مه که، و زور گرینگی پیمه ده، له جیگای ئه وه باشتهر هه ولی کوکړدنه وه ی زانستی شرعی بده ی که بؤ دین و دونیات باشتهر. هه روه که له فهرمووده یه کی دیکه پیغه مبه ر (ﷺ) ده فهرموویت: عن أبي هريرة (رضي الله عنه) قال: رسول الله (ﷺ) (لا يؤمنُ العبدُ الايمانَ كُلَّهُ حَتَّى يَتْرُكَ الْكُذْبَ فِي الْمُرَاحَةِ، وَالْمِرَاءِ وَإِنْ كَانَ صَادِقًا)^(٢).

واته: (باوه پی به نده به شیوه یه کی گشتی ته واو نییه تا ئه و کاته ی واز له دروکردن نه هینئ ئه گهر بؤ کالته کردنیش بیت، و واز له کیشمه کیشم بهینیت (به مانای واز له رهنه گرتن بهینئ له قسه و ووشه کانی بهرامبه ری) ئه گهر راست گۆشبیّت). که واته بؤ ته واو کردنی باوه پت خوت بپاریزه له م په فتاره ناشرینه که خوی گه وره زور رقی لییه تی وه که له م فهرمووده یه

(١) أخرجه الترمذي في (سننه) كتاب: التفسير القران، باب: من سورة الزخرف برقم (٣٢٥٣) من: ٧٣٥، وابن ماجه في (سننه) كتاب: اتباع السنة رسول الله (ﷺ) باب اجتناب البدع والجدل برقم (١٤٨) من: ٢٢، والحاكم في (المستدرک)، كتاب: تفسير صورة الزخرف برقم (٣٦٧٤) ٤٨٦/٢، صحيح الجامع الصغير برقم (٥٦٣٣) ٩٨٤/٢.

(٢) أخرجه احمد في (مسنده) برقم (٢٨٤١٦)، الترغيب والترهيب، باب: الترغيب في الصدق، والترهيب من الكذب، برقم (٢٩٣٩) ١٠٨٢/٣، قال الالباني (صحيح لغيره).

هاتووه: عن عائشة (رضى الله عنها) قالت: قال رسول الله (ﷺ) (إِنَّ أَبْغَضَ الرِّجَالِ إِلَى اللَّهِ الْأَلَدُ الْخَصَمُ)^(١).

واته: به پاستی خوی گه وره رقی نوری له و که سه یه که خوی نوری به کیشمه کیشم گرتووه به توندی و تیژییه وهش ده یکات، که واته خوو گرتن به کیشمه کیشم خوی له خویدا به خووره وشتیکی خراپ دانریت، له بهر نه مه پیغه مبه ر (ﷺ) گه وره ترین مژده ده به خشیتته نه و که سانه ی خویان لی ی به دور ده گرن. عن أبي أمامة (رضى الله عنه) قال: قال رسول الله (ﷺ) (مَنْ تَرَكَ الْمِرَاءَ وَهُوَ مُبْطِلٌ بُنِيَ لَهُ بَيْتٌ فِي رَبَضِ الْجَنَّةِ، وَمَنْ تَرَكَهُ وَهُوَ مُحِقٌّ بُنِيَ لَهُ فِي وَسْطِهَا، وَمَنْ حَسَّنْ خُلُقَهُ بُنِيَ لَهُ فِي أَعْلَاهَا)^(٢).

واته: پیغه مبه ر (ﷺ) ده فه رمووی: هر که سیك واز له کیشمه کیشم بهینیت له کاتیکدا هه له ش بی نه و خانوویه کی له ده وروپشتی به ههشت بۆ دروست ده کری، و نه گه ر واز له کیشمه کیشم بهینیت له کاتیکدا راستیش بی نه و خانوویه کی له ناوه راستی به ههشت بۆ دروست ده کری، و هر که سیك خوړه وشتی باش بکات نه و خانوویه کی له سه ره وه ی به ههشت بۆ دروست ده کری.

(١) أخرجه البخاري كتاب: المظالم، باب: قوله تعالى (وَمَنْ أَلَدُ الْخِصَامِ) البقرة: ٢٠٤ برقم (٢٤٥٧) ص: ٣٣٢، ومسلم: كتاب: العلم، باب: النهي عن اتباع متشابه القرآن، والتحذير من متبعيه برقم (٢٦٦٨) ص: ٩٤٩.

(٢) الترغيب والترهيب، باب: الترهيب من المراء والجدال والمخاصمة برقم (١٣٨) ١٢٠/١. قال الاباني (حسن لغيره)

دهكه واته توش واز له كيشمه كيښ بهينه و نه م دهرفته و خه لاته له ده ست
خوت مه ده .

به هه مان شيوه پياو چاكان هاني موسلمانان دده دن واز له و ره وشته
بهينن هه روهك مسلم بن يسار ده لي: (إِيَّاكُمْ وَالْمِرَاءَ فَإِنَّهَا سَاعَةُ جَهْلِ الْعَالَمِ
وَبِهَا يَبْتَغِي الشَّيْطَانُ زَلَّتُهُ) ^(۱). واته: خوتان له موجد له كردن بپاريزن
چونكه له و كاته ده كه ونه نه زانين و هه له وه، نه و كاته ش شه يتان دهرفته ي بؤ
ده رخصي كه له خسته تان ببات.

ره بيع ده لي گويم له شافعي بوو (ره حمه تي خوي لي بي) ده يفه رموو
(المرء في الدين يُقْسِي القلب ويورث الضغائن) ^(۲). واته: كيشمه كيښم له سه ر
دين دل ره ق ده كات و بق و كينه و دوژمن داريه تي به جي ده هيليت.

هه روه ها دهر باره ي كيشمه كيښم (معروف الكرخي) ده لي: اذا اراد الله
بعبد خيراً فتح الله عليه باب العمل واغلق عنه باب الجدل، وإذا اراد الله بعبد
شراً أغلق عنه باب العمل وفتح عليه باب الجدل ^(۳). واته: نه گه ر خوي گه وره
بيه وي چا كه ي له گه ل به نده كه ي بكات نه وا دهر گاي كار كردني لي ده كاته وه و
ده رگاي مشتومري لي داده خات و نه گه ر خوي گه وره بيه وي خراپه و شه پي
تووشي به نده كه ي بكات نه وا دهر گاي كار كردني لي داده خاو دهر گاي كيشمه

(۱) الزهد برقم (۱۴۲۵) ص: ۳۰۵. الدارمي في (سننه) كتاب: اجتناب اهل الامواء والبدع والخصومة،

برقم (۴۱۰)، ۳۸۹/۱، اسناد ده صحيح.

(۲) سير اعلام النبلاء: ۲۸/۱۰.

(۳) اخرجه ابو نعيم في (حلية الاولياء) برقم (۱۲۶۹۰)، ۴۰۵/۸.

کیشمی لیّ ده کاته وه، به مانای موجد ده له غه زه بی خوی گه وره یه بۆ نه و
که سانه ی خراپن، و کارکردنیش نیعمه تیکی خوی گه وره یه بۆ که سانی باش.
و شاعیرش ده لیّ:

إِيَّاكَ إِيَّاكَ الْمِرَاءَ فَإِنَّهُ اِلَى الشَّرِّ دَعَاءٌ وَلِلشَّرِّ جَالِبٌ

واته: ئاگاداری ئاگاداری کیشمه کیشم به و نزیکى مه که وه له بهر نه وه ی
کیشمه کیشم بۆ شه پتان بانگ ده کات و شه پیش ده هیئت. به مانای زۆر جار
به ره مه ی کیشمه کیشم ته نها شه پو ئاژا وه و لیك جیا بوونه وه و دل توندی
بووه.

(ناموژگاری گشتی)

به پيويستم زانی بهر له کوتايی نوسينه کانم هه لوه سته يه ک له سه ر چه ند
ناموژگاريه ک بکه ين به ئومیدی سوود وه رگرتن لی یان

۱- خوی گه وره توی بۆ گالته و گه پ دروست نه کردوه وه کو
ده فهرمووی: ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ﴾^(۱).
واته: ئایا ئیوه گومانتان وابوو که ئیوه مان به بی هیچ مه به ستیک و بۆ
گالته و یاری دروست کردوه؟

(هه روه کو ئاژه له کان دروستکرا بن به بی پادداشت و سزا وه رگرتنه وه)
وه واتان ده زانی بۆ لای ئیمه ناگه رینه وه بۆ سزاو پاداش.
۲- خوی گه وره توی دروست کردوه بۆ به ندایه تی کردن که به و
هویه وه چاکه ی دنیاو دواپوژت ده سته ده که ویت، وه کو ده فهرمووی: ﴿وَمَا
خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾^(۲).
واته: من جنوکه کان و مرقفه کانم دروست نه کردوه مه گه ر بۆ ئه وه ی
نه بیت که بمپه رستن.

۳- شه یتان دوژمنی سه سه ختی تویه، هه ر ئه و بوو دایک و باوکتی له
به هه شت کرده ده ره وه و به رده وام پی داگری ده کات که له سه ر ریگای راست
دوورت بخاته وه و هه وله کانیشی ده خاته گه ر بۆ ئه وه ی له سه ر ریگای

(۱) المؤمنون: ۱۱۵.

(۲) الذاریات: ۵۶.

خراپه کاران بتهیلّیته وه وهکو خوی گه وره له سهر زمانی شهیتان بۆمان ده گیرپّته وه ده فهرمووی: ﴿قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأُغَوِّيَهُمْ أَجْمَعِينَ﴾^(۱).

واته: شهیتان وتی سویند به گه وره یی و شکۆمه ندی تو هه موویان فریو ده ده مو له خشته یان ده به م، (به وه سوه سه سهر له هه موویان ده شیوینم و له ریگای راستی ده ریان ده که م).

۴- ههچ ریگا چاره یه کت نییه له به رامبه ر مردندا، بۆ خۆ دوورخسته وه و هه لاتن لیی چونکه مردن تیریکه و له که وانه که ی دره چوو و چرکه به چرکه لیّت نزیک ده بیته وه و تا پیت ده گات، ئینجا ده بیت به ناچاری بارگی خۆت هه لّبگری و به ره و گه شتیکی دوور و سهخت و ژیانیکی دیکه و به ره و دادگای په ره وردگاری جیهان هه نگاو بنی.

وهکو خوی گه وره ده فهرمووی: ﴿قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾^(۲).

واته: بلای ئه ی پیغه مبه ر به راستی ئه و مردنه که ئیوه له به ری راده که ن ئه و بیکومان له دوی ئیوه یه و پیتان ده گات و پاشان ده گه ریندرینه وه بۆ لای خوی زانا به شته شاردراره و ئاشکراکان پاشان هه والتان پی ده دات ده باره ی کرده وه کانی ئیوه که ئه نجامتان داوه.

(۱) ه: ۸۲.

(۲) الجمعة: ۸.

له کوتایی دا :

به رده وامبوون له سه ر یگای راست پیویستی به ئاگابوون هه یه له به رامبه ر پیلانی شهیتانه کانی مړۆڤ و جنۆکه کان، وپیویستی به له بیرنه کردنی مردن و رۆژی دواى و باسکردنیان هه یه، و پیویستی به گوێ نه دانی هه په شه ی هه په شه کاران و لۆمه ی لۆمه کاران هه یه، وپیویستی به خۆنه ویستی و پاره نه ویستی هه یه.

واخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین والصلاة والسلام على محمد وعلى اله صحبه .

سەرچاوه‌كان

القران الكريم

١. إحياء علوم الدين، للإمام أبي حامد الغزالي، ضبط نصه وخرج أحاديثه، د/ محمد محمد تامر، مؤسسة المختار، القاهرة، الطبعة الاولى ١٤٢٤ هـ - ٢٠٠٤ م.
٢. الامتاع والمؤانسة، لابي حيان التوحيدى، اعتنى به وراجع، هيثم خليفة، المكتبة الصغيمى العصرية، بيروت- لبنان، ١٤٣٠ هـ - ٢٠٠٩ م.
٣. الترغيب والترهيب، للإمام الحافظ عبدالعزيز بن عبد القوى المنذري، حكم على أحاديثه و آثاره وعَلَّق عليه، العلامة المحدث، محمد بن ناصر الدين الالباني، واعتنى عليه حسن آل سلمان، مكتبة المعارف- الرياض، الطبعة الأولى - ١٤٢٤ هـ.
٤. الجامع لاحكام القرآن، لابي عبدالله بن محمد بن احمد الانصارى القرطبي، دار الكتب العلمية، بيروت - لبنان.
٥. الزهد: للإمام احمد بن حنبل الشيباني، خرج احاديثه محمد بن عبادى بن عبدالحليم، مكتبة الصفا - القاهرة - مصر. الطبعة الاولى. ١٤٢٤ هـ جري، ٢٠٠٣ م.
٦. المستدرك على الصحيحين، للإمام الحافظ أبي عبدالله محمد بن عبدالله الحاكم النيسابورى، دراسة وتحقيق مصطفى عبدالقادر عطا. دار الكتب العلمية، لبنان، بيروت الطبعة الرابعة، ٢٠٠٩.

٧. تفسير القرآن العظيم للإمام الحافظ عماد الدين أبو الفداء إسماعيل ابن كثير القرشي الدمشقي، دار الجيل - بيروت، الطبعة الثانية، ١٤١٠هـ - ١٩٩٠م

٨. تيسير الكريم الرحمن من تفسير كلام المنان. تأليف، العلامة الشيخ عبدالرحمن بن ناصر السعدي، دار ابن جوزي - السعودية، الطبعة الأولى ١٤٢٤هـ - ٢٠٠٣م.

٩. جامع العلوم والحكم في شرح خمسين حديثاً من جوامع الكلم، للإمام أبي فرج عبدالرحمن بن شهاب الدين البغدادي ثمّ الدمشقي الشهير بابن رجب، تحقيق، شعيب الارنؤوط، إبراهيم باجس، مؤسسة الرسالة الناشرون، دمشق، سوريا - الطبعة عاشره، ١٤٣١-٢٠١٠.

١٠. حلية الاولياء وطبقات الاصفياء للإمام الحافظ أبي نُعيم احمد بن عبدالله الاصفهاني الشافعي، دارسه وتحقيق، مصطفى عبدالقادر عطا، دار الكتب العلمية، بيروت - لبنان، الطبعة الرابعة، ٢٠١٠م.

١١. روضة المحبين ونزهة المشتاقين، للإمام شمس الدين أبي عبدالله محمد بن أبي بكر الزرعي الدمشقي، حقق نصوصه وخرجه، يوسف على بديوي، دار ابن كثير - دمشق - بيروت - الطبعة الثانية، ١٤٢٦هـ - ٢٠٠٥م.

١٢. سلسلة الأحاديث الصحيحة، للعلامة محمد ناصر الدين الألباني اعتنى به، أبو عبيدة مشهور بن حسن آل سلمان، مكتبة المعارف - الرياض - الطبعة الثانية، ١٤٢٨هـ - ٢٠٠٧م..

١٣. سنن ابن ماجه، تصنيف أبي عبدالله محمد بن يزيد القزويني الشهير بـ (ابن ماجه) حكم على احاديثه واثارة وعلق عليه، العلامة المحدث محمد ناصر الدين الالباني، مكتبة المعارف الرياض. الطبعة الثانية، ١٤٢٧هـ ٢٠٠٧م

١٤. سنن أبي الداود، تصنيف أبي داود سليمان بن الأشعث السجستاني حكم على احاديثه واثاره وعلق عليه العلامة المحدث محمد ناصر الدين الالباني، مكتبة المعارف، الرياض، الطبعة الثانية، ١٤٢٧هـ ٢٠٠٧م.

١٥. سنن الترمذي، للامام الحافظ محمد بن عيسى بن سورة الترمذي حكم على احاديثه واثاره وعلق عليه، العلامة المحدث محمد ناصر الدين الالباني، مكتبة المعارف، الرياض، الطبعة الثانية، ١٤٢٩هـ - ٢٠٠٨م.

١٦. سير اعلام النبلاء: للامام شمس الدين محمد بن احمد بن عثمان الذهبي، مؤسسة الرسالة: الطبعة الحادية عشرة، ١٤٢٢ هـ - ٢٠٠١م.

١٧. صحيح ابن خزيمة لابي بكر محمد بن اسحاق بن خزيمة، اعتنى به صالح اللحام، الدار العثمانية، عمان ، الاردن، مؤسسة ريان ، بيروت - لبنان، الطبعة الاولى، ١٤٢٨هـ - ٢٠٠٧م.

١٨. صحيح البخاري للامام الحافظ ابي عبدالله، محمد بن اسماعيل البخاري، اعتنى به واعده للنشر د. محمد محمد حجازي، مؤسسة المختار، القاهرة، الطبعة الاولى، ١٤٢٨هـ - ٢٠٠٨م..

١٩. صحيح الجامع الصغير وزيادته، محمد ناصر الدين الالباني، المكتب الاسلامي الطبعة الثالثة، ١٤٠٨هـ - ١٩٨٨م..
٢٠. صحيح مسلم للإمام أبي الحسن مسلم بن الحجاج بن مسلم القشيري النيسابوري، دار الفد الجديد- مصر. الطبعة الأولى - ١٤٢٨هـ - ٢٠٠٧م.
٢١. في ظلال القرآن بقلم سيد قطب- دار الشروق - بيروت لبنان، الطبعة الثانية عشر، ١٤٠٦هـ - ١٩٨٦.
٢٢. لسان العرب، لابن منظور، دار احياء التراث العربي، بيروت لبنان، الطبعة الثالثة، ١٤١٩هـ - ١٩٩٩م.
٢٣. مختصر منهاج القاصدين، لابي قدامة المقدسي، خرج احاديثه، عبدالقادر الارنؤوط، مكتبة دار البيان، دمشق - سوريا، الطبعة الثانية، ١٤٢٠هـ - ١٩٩٩م.
٢٤. مدارج السالكين (بين منازل اياك نعبد واياك نستعين) لشمس الدين ابي عبدالله محمد بن قيم الجوزي، حققه و خرج احاديثه وعلق عليه، بشير محمد عيون، مكتبة دار البيان. دمشق ، الطبعة الثانية، ١٤٢٤ هـ - ٢٠٠٣م.
٢٥. مسند الامام احمد بن حنبل (مستوحى من الفتح الرباني للشيخ احمد ساعتى (رحمه الله)، المشرف العام على اصدار هذا الموسوعة د. عبدالله بن عبدالمحسين التركي، شارك في تحقيق، شعيب الارنؤوط، محمدنعيم العرقوسي، عادل مرشد، كامل الخراط، ابراهيم الزيق، محمد

العرقوسي، مؤسسة الرسالة: بيروت لبنان، الطبعة الاولى، ١٤٢٩هـ -
٢٠٠٨م..

٢٦. معجم مقاييس اللغة، لأبي الحسين أحمد بن فارس بن زكريا الرازي،
وضع حواشيه، إبراهيم شمس الدين، دار الكتب العلمية، بيروت -
لبنان - الطبعة الثانية، ١٤٢٩هـ - ٢٠٠٨م.

٢٧. مناقب الامام احمد بن حنبل، لابي فرج عبدالرحمن بن علي بن محمد
بن الجوزي، تحقيق، د. عبدالله بن عبدالمحسن التركي، مكتب -
هجر، جيزة، السعودية، الطبعة الثانية، ١٤٠٩هـ - ١٩٨٨م...

ناوہ پوک

لاہیرہ	بابہ ت
۴	پیشہ کی
۵	مانای ئیستقامہ
۵	گرنگی ئیستقامہ
۶	ئیستقامہ لە قورئانی پیروزدا
۹	ئیستقامہ لە فەرموودەکانی پیغمبەر (ﷺ)
۱۲	ئیستقامہ لە لای جینشینەکانی پیغمبەر (ﷺ)
۱۳	هۆکارەکانی بەردەوام بوون
۴۱	بەربەستەکانی سەر رێگای بەردەوامبوون
۶۲	ئامۆژگاری گشتی
۶۴	لە کۆتاییدا
۶۵	سەرچاوەکان
۷۰	ناوہ پوک

له بهر همه مه کانی بهرده وام بوون :-

- ★ شادبوون به بهههشت .
- ★ سه رکه وتن به سه ر بهر بهسته گان .
- ★ بهرز راگرتنی که سایه تی به هیژ .
- ★ دابه زینی هیمنی و ئارامی له کاتی سه ره مه رگدا .